

באר בשדה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנטש • מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנטש

שנה ח'

גליון מס' 365

פרשת ויגש

ה'תשפ"ג

בית הכנסת לתורה ולתפילה שטפנטש
מולד אברכים לעין - לענ"צ
מולד אברכים לזאת - אהר"צ
רחוב מדרשיל 13 בני ברק

תלמוד תורה
"תורת אמת" שטפנטש
גני הילדים

כתות חת"ת
מכינה לשיבת קטנה כולל חסידות
הר"ר 35 אלעד

בית הכנסת - גבעתיים
בנקבירק משטפנטש
רחוב רבי'ים 1 גבעתיים

כולל אברכים * בית נט"ח * בודרשיה
* מרכז הגר"ם לנתיקים

הכנסת אורחים ואש"ל ברוכניה
לקבוצות יחידים - ב"מבנה מראש
מתחם קבר האדמו"ר הראשון משטפנטש
רחוב אלזבטה 2 שני פאקורר אישי - רומניה

מקוה טהרה
מפעל קמחא דפסחא
דקמחא דשבתא
עוד וסוף לשיעור תפילות ברכות בימי
הדעים ושבתות השעה.

אור מתתודו
שיעורי תורה בחיבי וא"י, נסי חיזוק
וערבי יהדות לפס בחיבור, בהשתתפות
גדולי המשגיחים וסופרים רבים

הספרייה התורנית ומנויאו
הצגות תורת ונוגיה
זכר וצדיקים משטפנטש.

מכון תורני
"תורת אמת - שטפנטש"
להוצאת כתבי רבותני הקדושים
לבית שטפנטש - רחוב רומניה.

מפעל האנציקלופדיה
החב"י רומניה

מספרייה המגוון ונותן להשיג
באנציקלופדיה מכלול במסלול בית רחוב ב"ח
- אונטת אמת - שטפנטש

דשפי קודש - רחוב
מנוחת לילדים - ניו
ע"י ת"ח

ח"י עניני ברכת מילה,
ח"י עניני נישואין ועצות פאני,
ילדו עינים - בדרכי הילדון
- כנורו של משיח - נגני שטפנטש עתיקים
אלבום ענין ענין דיסיים

י"ל על ידי מנון
"תורת אמת שטפנטש"
הצטרפו לקבלת גליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

אין האדם מתפלל עבור בני ישראל אפילו יום אחד, אין לו שלימות לעוה"ב, וכמ"ש שמואל הנביא חלילה לי מחטוא לה' מלחדול להתפלל בעדכם...

"ועוד יש לפרש: ויגש אליו יהודה - הגשה לתפילה, והעיקר הוא "כי עבדך ערב את הנער", שצריך להתפלל עבור חבירו, שבבחי' התפילה הוא שמצינו בדברי חז"ל שישאל ערבים זה לזה, ולכן יכול להוציא את חבירו בתפילתו, כלומר יכול להוציא חבירו ממצוקתו בתפילתו עליו"כ..."

השבטים הבינו כי ידו של יוסף במצוקתם

אדוני שאל את עבדיו לאמר (מד. יט). יש לעיין וכי היכן שאל, וכן מה הוא "לאמר". אלא הכוונה ששאל דבר, שהשאלה היתה שיהיה לאמר היש אב ואח, והנה, כל הפרשה מדברת כאשר השכילו שבטי יה להבין שכל מה שקורה הוא מעשה יוסף, דאל"כ מה אמר לו "כי כמון כפרעה", שבוה רמז לו שילקה תיכף כאשר לקה פרעה

אור חדש על יאס האיר

אור החנוכה ונרות החנוכה הוארו בחנוכה השנה התשפ"ג באור יקרות, בין כתלי בניין ההכנסת אורחים דשטפנטש ביאס, ביתר שאת וביתר עוז, עקב העובדה המרנינה כי בבנין ההכנסת אורחים מתגורר מזה זמן שליח קבוע במקום, המקבל את פני הבאים בלחם וכמים וכל הצטרכויותיהם הגשמיים של העוברים ושבים, בבנין ההכנסת אורחים הודלק כל יום נר החנוכה בהשתתפות עוברים ושבים, תיירים ואורחים, שעברו או נטו ללון בין כתלי הבית. בנר שלישי של חנוכה הוארה גם הרחבה של הבית בחנוכיית ענק המתנשאת לגובה 2 מטר ויותר, החנוכה המיוחדת הגיעה בטיסה מיוחדת מארץ הקודש על ידי מיסד המקום הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א, שאף ערך את ההדלקה המחדשת והמרגשת ברוב עם הדרת מלך, כאשר גם העוברים ושבים שאינם בני ברית מביעים את שמחתם למראה החג היהודי הנחוג בחוצות קריה, ומאיר אף את סמטאותיהם החשוכות, נר החנוכה האיר וגירש את הוהשך השורר בגולה, והדי השמחה היהודית גברו יחד עם תזמורת העיריה שהגיעה להרקיד את החוגגים בלבוש המסורתי. שירת הנצח היהודית של 'הנרות הללו קודש הם' הדהדה למרחקים, והזכירה לכל משתתפי החגיגה, כי יאס ברובה הייתה עיר יהודית, ובעברה הרחוק הייתה עיר מליאה חכמים וסופרים, רבנים וצדיקים, קדושים וטהורים, ועתה לדאבונינו אין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם ולהזכר בהם בלבד. כמה סמלי היה לשמוע את הרב שלמה וילהלם שליט"א רבה של זיסמייר שהגיע מאוקראינה ביום ג' דחנוכה, והנך את החנוכה הגדולה שהוצבה בפתח בית ההכנסת אורחים, כי היום יום ג' דחנוכה, הוא 'חג הגאולה' של רומניה, ולמה? כי בשעה שה'אלטע רבי' שוחרר ממאסרו ביי"ט כסלו, השמועה על שחרורו הגיעה לרומניה רק בנר שלישי של חנוכה, וה'חוייר', התלמיד הגדול של הבעל התניא זיע"א, ה"ה הר"ק רבי יצחק משה זצ"ל שהתגורר אז ביאס, ואף נסתלק ונטמן בבית העלמין ביאס, ציווה לשתות לחיים ולקבוע את יום זה כחג הגאולה ליהודי רומניה, ועתה יום חג חדש ליהודי יאס בהארת אור גדול שבעז"ה ישפיע יהדות וחסידות בעוז וברמה.

באר חפרוה שרים

ילקוט מתורת רבותינו הקדושים זיע"א בפרשת השבוע

סגולה כנגד כעס

בי אדוני ידבר נא עבדך באוני אדוני ואל יחר אפך בעבדך (מד. יח) איתא בספר "מאיר נתיבים" בשם רבו הבעל שם טוב, סגולה לכעס: "במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך". ומצא ה"מאיר נתיבים" רמז לזה בפרשתנו, יהודה רצה להשמר מכעס בדברו עם יוסף והשתמש בסגולה הזאת והוא במילות ובאותיות המיותרות: "בני" "נא" ו"אל" (כי היה לו לומר "ויחר") "כפרעה. וכן די לאמר: כמון פרעה. והן נוטריקון: במה יזכה וכו'.

וכן כתב ברמזי תורה (שבוש"ת מאיר נתיבים בפי מקץ): קבלתי ממורי [הבעש"ט זי"ע] שסגולה נפלאה לבטל הכעס לומר הפסוק (תהלים קיט) במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך, היינו לכוון השם הקדוש היוצא מראשי תיבותיו [וכו'].

וכן הוא ב"ישמח משה" (פ' מקץ ד"ה א"י בי אדוני): משם הריב"ש זלה"ה [וכו'] כי נא אל הם ר"ת של הפסוק ב'מה יזכה נער א'ת א'רחו ל'שמור כ'דברך, שהוא (בנימטריא עה"כ) שם ס"ג ב"ן שהוא התיוקן לכעס [וכו'] ע"ש.

יסוד מוסד בתפילה הוא להתפלל על חבירו

ויגש אליו יהודה, ויאמר... כי עבדך ערב את הנער מעם אבי (מד. יח, לב). בדרך רמז התורה מלמדת את בני ישראל סדר תפילות ישראל, האדם העומד להתפלל צריך לעמוד לפני ה' ברוח נמוכה, ולחשוב בליבו כמו שאמר יהודה בפר' מקץ "ויאמר יהודה מה נאמר לאדני, מה נדבר ומה נצטדק, האלוקים מצא את עוון עבדך", ואם כן איך יוכל האדם ליגש ולהתפלל לפני הקב"ה?

על זה נתנה התורה עצה; שכל אחד מישראל יתפלל בעד חבירו, ובוה הדרך יוכל ליגש ולהתפלל. כמו שאנו רואים, בטבע בני אדם, שאם אדם רוצה שחברו יתן

אור חדש על יאס האיר

אור החנוכה ונרות החנוכה הוארו בחנוכה השנה התשפ"ג באור יקרות, בין כתלי בניין ההכנסת אורחים דשטפנטש ביאס, ביתר שאת וביתר עוז, עקב העובדה המרנינה כי בבנין ההכנסת אורחים מתגורר מזה זמן שליח קבוע במקום, המקבל את פני הבאים בלחם וכמים וכל הצטרכויותיהם הגשמיים של העוברים ושבים, בבנין ההכנסת אורחים הודלק כל יום נר החנוכה בהשתתפות עוברים ושבים, תיירים ואורחים, שעברו או נטו ללון בין כתלי הבית. בנר שלישי של חנוכה הוארה גם הרחבה של הבית בחנוכיית ענק המתנשאת לגובה 2 מטר ויותר, החנוכה המיוחדת הגיעה בטיסה מיוחדת מארץ הקודש על ידי מיסד המקום הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א, שאף ערך את ההדלקה המחדשת והמרגשת ברוב עם הדרת מלך, כאשר גם העוברים ושבים שאינם בני ברית מביעים את שמחתם למראה החג היהודי הנחוג בחוצות קריה, ומאיר אף את סמטאותיהם החשוכות, נר החנוכה האיר וגירש את הוהשך השורר בגולה, והדי השמחה היהודית גברו יחד עם תזמורת העיריה שהגיעה להרקיד את החוגגים בלבוש המסורתי. שירת הנצח היהודית של 'הנרות הללו קודש הם' הדהדה למרחקים, והזכירה לכל משתתפי החגיגה, כי יאס ברובה הייתה עיר יהודית, ובעברה הרחוק הייתה עיר מליאה חכמים וסופרים, רבנים וצדיקים, קדושים וטהורים, ועתה לדאבונינו אין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם ולהזכר בהם בלבד. כמה סמלי היה לשמוע את הרב שלמה וילהלם שליט"א רבה של זיסמייר שהגיע מאוקראינה ביום ג' דחנוכה, והנך את החנוכה הגדולה שהוצבה בפתח בית ההכנסת אורחים, כי היום יום ג' דחנוכה, הוא 'חג הגאולה' של רומניה, ולמה? כי בשעה שה'אלטע רבי' שוחרר ממאסרו ביי"ט כסלו, השמועה על שחרורו הגיעה לרומניה רק בנר שלישי של חנוכה, וה'חוייר', התלמיד הגדול של הבעל התניא זיע"א, ה"ה הר"ק רבי יצחק משה זצ"ל שהתגורר אז ביאס, ואף נסתלק ונטמן בבית העלמין ביאס, ציווה לשתות לחיים ולקבוע את יום זה כחג הגאולה ליהודי רומניה, ועתה יום חג חדש ליהודי יאס בהארת אור גדול שבעז"ה ישפיע יהדות וחסידות בעוז וברמה.

הרב סלמון עם אורחים בהדלקת הנר השלישי של חנוכה

הרב וילהלם בביקור ביאס בחג הגאולה של יהודי יאס ורומניה - יום ג' דחנוכה

בתמונה החנוכה דולקת עם 8 הנרות וברקע החנוכה של הבית פנימה גם דולקת ומאירה באור יקרות

(תפארת שלמה)

על דבר שרה, ולזה נכפל הענין בתורה כי זה ראיות ברורות כי משלנו הוא. וזה ויגש וגו' לדבר דבר זה בחשאי להשמיע באזניו כי המה יודעים שהוא יוסף ורצה שיודע שהוא אכן הוא. ואל יחר אפס, כי אם אינו הוא, הרי שבהכרח יקרה לו מה שקרה לפרעה בעת לקחו את שרה, דהיינו "כמוך כפרעה" במלקות.

(אור התורה להרה"ק ר"ש תאומים אבד"ק שטפנשט)

הרוצה לשוב בתשובה ימעט באכילה

ויאמר אבינו שובו שברו לנו מעט אוכל (מה, כה). פירש הרה"ק ר' ישראל מרוז'ין זי"ע: אם אתם רוצים לשוב בתשובה שלימה לפני הבורא ב"ה, אזי תקנו בעצמכם המידה הזאת שתאכלו מעט ולא הרבה.

(אור הגנוז - עבודת הלוויים)

הכנעה מראה על חרטה

ולא יכול יוסף להתאפק (מה, א) יוסף רצה בעיקר לעורר בהם רגשי הכנעה ושפלות למען תהא זו כתשובה על חטאם, לפיכך דיבר אתם קשות וגרם להם צער ויסורים, ואילו האחים לא זעו כלל ולא גילו כל סימן של הכנעה בפני יוסף, אבל עכשיו משהתחיל יהודה לגלות הכנעה והירבה לומר 'עבדך' שקבלו עליו את עול ממשלתו של יוסף, לא יכול עוד יוסף להתאפק והתוודע אל אחיו, כיון שכבר השיג את מטרות.

(שם משמואל)

יוסף פרסם אלוקותו ית' בארץ מצרים

וישמני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים וגו' (מה, ח). כידוע בעת שהגיע מרן הסבא קדישא מרוז'ין לסאדיגורא, והיתה העיר בבחינת פרץ מרובה על העומה, ואין יראת ה' במקום הזה, והיו שם רשעים גדולים ואלו חיפשו תמיד עלילות שוא על מרן, וב"ה שלא עלתה בידם. והצדיק תמיד נחלץ מידי רשעים, והללו תמהו מיראתו ובהודמנות באו אליו ושאלוהו, הן ידענו כי איש אלקים אתם ואינו מזיק לכם שום דבר, אם כן נפלאות היא בעינינו שהייתם חייבים לברוח מארץ רוסיה, ולא יכולתם להשאר שם?!

והשיב להם מרן: הנה כתיב אצל יוסף בעת שהתוודע לאחיו, שאמר 'מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים', ולכאורה מה זה ששלח לבשר לאביו כי הוא אדון במצרים, מה הגדלות בזה, שכן מצרים אדמה טמאה ואומה בויה פחותה כמוה, [1 - הער קעניגט ארץ צינעניערס' הודיעו שהוא מולך על צינענים...]. ולמה מבשר לאביו יעקב אבינו ע"ה בחיר האבות בבשרוה כזאת. אלא האמת היא שבסיבת ממשלת יוסף במצרים ומלכותו עליהם, נתפרסם ונודע על ידו כי יש אלקים בארץ, והוא אלקים אמת ומלכותו בכל משלה, וזה שאמר יוסף לומר לאביו, "כה אמר" היא השכינה הקדושה הנקראת כה (והיה"ח ח"ג רסט), כלומר השכינה אומרת "בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים", שע"י שמלך יוסף במצרים שם אותי לאלקים ולאדון, שנודע ונתפרסם אלהותו ואדנותו במצרים על ידו ובסביבתו.

וזה שנאמר עוד (מה, כו) "ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם", ורק אח"כ נאמר (שם, כז) "וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף אשר דבר אליהם וירא את הוסיפו בדבריהם וסכת האמין להם. אלא שבתחילה אמרו רק שהוא מושל בכל ארץ מצרים, ובזה לא היה ליעקב אבינו ע"ה כל רבותא, ורק כשאמרו לו "את כל דברי יוסף", והיינו שאמרו כנ"ל "שמני אלקים לאדון בכל ארץ מצרים", בזה "ותחי רוח יעקב אביהם".

וסיים ואמר לאותם רשעים: בארץ רוסיה כבר יודעים ומכירים שיש אלקות בעולם, וכאן עוד אין אתם יודעים שיש אלקים בעולם, ולכן באתי לכאן לפרסם ולהודיע שיש אלקים בעולם אשר מלכותו

בכל משלה.

(עירון קדישין השלם)

לגור קרוב מידי סגולה למריבה

וישבת בארץ גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך. (מה, א). מדוע הושיב יוסף את אביו ואחיו בארץ גשן ולא הושיבם קרוב לידו בעיר המלוכה, ותירץ הרה"ק רבי מאיר'ל מפרימישלאן מפני שהיה חושש כי אם יגורו יחדיו עלולות לפרוץ מריבות שונות בין אנשי ובין בני משפחת אביו, וממילא יגרם הדבר גם להתמעטות האהבה ביניהם, לפיכך אמר "וישבת בארץ גשן" שלא בצוותא ממש, וממילא "והיית קרוב אלי אתה ובניך" דהיינו שנוכל תמיד להישאר קרובים בלב ונפש, מבלי שתופרע אהבתנו.

(מרגניתא דרבי מאיר)

כל כבודו הוא לכבוד אביו

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים (מה, יג) מסופר: פעם אחת ערך הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפסא זיע"א מסע לקירוב ולחיזוק יהודים בערי מגוריהם, יחד עמו נסע בנו הרה"ק רבי יצחק מאיר זיע"א. כמוכן שבכל מקום שהגיעו קיבלו את פניהם מאות יהודים ונהגו בו כבוד מלכים. הרה"ק מאפסא הצטער מאד על הכבוד שחולקים לו, וברוב ענוותנותו שאל את בנו, למה חולקים לי כבוד גדול כזה? הרי אין אני ראוי לכך, ראה בנו בצער אביו ואמה, אל תירא אבא, יהודים אלה באו לכבודי, שאל הצדיק ולמה ראוי לחלוק לך כבוד כזה? ענה בנו, זאת כי אני בנו אבי. חייך ה' אוהב ישראל" ואמר: עכשיו אני מבין את הפירוש בפסוק "והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים", שיוסף התכוון לאמר שכל הכבוד הרב שנפל בחלקו במצרים אינו אלא בזכותו של אבא.

אין הכבוד משפיע עליו

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים (מה, יג) אמר הרה"ק הרבי ר' בונים מפארשיסחא: יוסף הצדיק ציווה לאחיו שיגידו לאביהם שכבר הגיע לבחינה כזה שמוסוגל לקבל כבוד מבני אדם מבלי שיפריע הדבר לעבודת האלוהים שלו, כי הכבוד כבר אינו איכפת לי כלל.

(מאיר עיני הגולה)

כיוצא בזה נאמר בשם הרה"ק הרבי מקוצק ז"ל, על שום מה הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו, והלא אין רצונו בכבוד ומדוע באמת מגיע לו שהכבוד ירדוף אחריו, אלא אם הוא בורח מן הכבוד, הרי זה מוכיח שהכבוד הוא בעיניו ענין של ממש, שיש מפני זה לברוח, לפיכך הכבוד רודף אחריו. כי בעיניו של אדם צריך הכבוד להיות בטל ומבוטל, מאוס ומגונה, עד שלא יהא מתפעל הימנו כלל וכלל, וממילא לא יהא לו מפני מה לברוח.

שיספרו ליעקב על כל

הקשיים שעובר במצרים

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים (מה, יג). בשם מרן ה"ק מרוז'ין שתגידו לאבי את כל הכבודות והקושי שיש לי במצרים.

(עירון קדישין השלם - הגה"ח ר' מאיר שטרנברג שליט"א בשם אדמו"ר מביאנא זצ"ל)

אהבת חינם תיקון לשנאת חינם

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו (מה, יד) איתא ברש"י שיוסף בכה על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסני ליחרב, ובנימין בכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב, וצריך להבין, מדוע זה בכך עכשיו בשעת שמחה על החורבן שבעתיד, ועוד תמוה מדוע בכך כל אחד על חורבן חברו ולא על חורבן עצמו, ברם, כידוע נחרבו בתי המקדש בגלל שנאת חנם, והנה כאשר נפגשו יוסף ובנימין והרגישו כי הפירוד ביניהם עד כה נגרם בשל שנאת-חנם מיד

ראו את החורבן שאף הוא היה תוצאה של שנאת חנם, לפיכך בכך על כך שנאת חנם זו אשר גרמה עכשיו לתוצאות כאלה תגרום גם בעתיד לחורבנות. ותיקונה של שנאת חנם הוא להגביר את האהבה ההדדית כל כך, עד צערו של חברו יכאיב את האדם יותר מאשר צער עצמו, ולפיכך בכך כל אחד על חורבן חברו, להוכיח בכך שבעיקר איכפת לו לכל אחד מהם חורבנו של השני, ואף על פי שמקדשו של בנימין אינו יכול להיבנות אלא לאחר חורבנו של משכן יוסף, בכל זאת בכה בנימין על חורבן משכן יוסף, כי מוטב לו שלא ייבנה מקדשו הוא, ובלבד שלא יחרב מקדשו של חברו. אהבה שכזו עשויה להיות תיקון לשנאת חנם.

(ה"ס"ק ר"י מקאמיר ז"ל)

בשורה טובה מעוררת שמחה

והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו (מה, טז). צ"ל מאי הקול בה"י הידיעה, וכן מה הוא 'לאמר', וכן מהו 'וייטב', מה היה זה שהוטב בעיניו ושמח לקראתם. אלא ידוע כמו שביציאת צדיק פנה זיוה וכו' כך צדיק בעיר הוא הודה וכו' (ב"ר סח, ט), וק"ו י"ב שבטי יה, שנתחדש הוד זיו של מצרים גם הוד זיו מלכות בית פרעה עד שהיה בית פרעה ומלכותו תמהין מה היום מיומים בשמחה, עד שהיו כולם מוכרחים לאמר באו אחי יוסף, וזה אשר הוטב בעיני כולם.

או יאמר שמגודל קדושה עליונה אשר ירדה מחמת מטה השלימה של יעקב ובניו נתעורר קול עליון בבית פרעה לאמר באו אחי יוסף.

(אור התורה - לגר"ש תאומים אבד"ק שטפנשט)

מדוע דוקא "עגלה ערופה"?

וירא את העגלות (מה, כז) איתא בחז"ל שיוסף הצדיק מסר לאחיו סימן שיאמרו לאביו שבשעה שפירש ממנו עסק בפרשת עגלה ערופה, וכתב הגאון רבי מאיר אריק שאפשר לומר אשר לכן סבב מסבב הסכות שילמד יעקב עם יוסף פרשת "עגלה ערופה", כי כל על כל מי שהוא מושל לידע חייב לדעת שאי אפשר שלא יבוא לידו שפיכות דמים בעת היותו מולך ומושל על אחרים, ואכן יוסף שם דברים אלו תמיד לנגד עיניו, כי ראה בזה השגחה עליונה, אשר בעת שפירש מאביו למדו את פרשת עריפת העגלה, ודבר זה שלח להודיע לאביו למען ישמח לבכו אשר תורתו עומדת לנגד עיניו ולא זו ממנה.

אפרים נקרא על שם האבות

אברהם ויצחק

ויולד ליוסף בארץ מצרים...את מנשה ואת אפרים (מה, כ) כתבו התוס' שיוסף קרא שמו אפרים על שם האבות אברהם ויצחק, שנאמר בהם אפר, אברהם 'אנוכי עפר ואפר', יצחק כאפר על המזבח, דאפרים משמע שתי אפרות, ולכן נקרא ישראל על שם אפרים "הבן יקיר לי אפרים" עכ"ל ויתכן שקרא לו אפרים כדי להזכיר לעצמו תדיר את אבותיו הקדושים.

(דעת זקנים מבלי התוספת)

לימוד התורה מתקן הכל

וירא את העגלות (מה, כז) איתא ברש"י הק' "להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד". ופירש הרה"ק רבי לייבל"ה אייגר זי"ע, דהכוונה היא בלהורות לפניו לתקן לו, להורות לפניו, היינו שהורה דרך לכל ישראל בכל הדורות שידעו כי יש מושג כזה ששמו "לתקן לו" היינו שאתפסר לתקן כל הצריך תיקון, וזאת איך? ע"י 'בית תלמוד', היינו לימוד התורה שבוה אפשר לתקן הכל, וע"י לימוד התורה עומדים נצבים 'שמשם תצא הוראה לישראל', תורה היא לשון הוראה, שיש מורה דרך לבני ישראל בכל הענינים ולאורך כל ימי חייהם, שע"י תורה

המשך בעמוד 3

י' טבת - הגה"ק רבי נחום ליבערזון זי"ע מיאס - קלישקוביץ ומגדולי חסידי שטפנשט

אמונה וישוב-הדעת בכל עת ובכל מצב

איש חסיד היה, הגה"ק רבי נחום ליבערזון זי"ע מיאס-קלישקוביץ, והיה האיש מוותיקי חסידי טשורטקוב ומגדולי חסידי שטפנשט, על רום שגב מעלת מידת אמונתו היוקדת בה' וקבלתו יטורים באהבה ובישוב הדעת באופן מופלא ונורא עד מאד, היו מספרים תלמידיו הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל ורבי נטע ציינווירט זצ"ל, ששמעו מפיו של רבי נחום עצמו את אשר קרהו, כשפיו מלא שירה כים, ולשונו רינה כהמון גליו, בשבח והודיה להשי"ת על רוב רחמיו וחסדיו.

וכך היה מעשה:

בת יחידה היתה לו לר' נחום, שבגרה לתפארת בית הוריה, אולם כשהגיעה לגיל אירוסין, חלתה לפתע במחלה קשה שהלכה והתגברה רח"ל. היא היתה מאושפזת בביה"ח, עד כי בבוקר יום שישי התדרדר מצבה והחמיר עד שהרופאים נואשו מחייה וקבעו נחישות כי רק שעות ספורות נותרו לה לחיות. הידיעה הקשה פילחה את ליבו של רבי נחום כחץ, אולם לא איש כמוהו, שכל חייו היו קודש לעבודת הבורא, חסיד ותיק שמוחו שולט על ליבו, יקח את הדבר אל ליבו ויאבד את עשתונותיו. הוא שמע את הבשורה בגבורה ובעוז, והחליט על אתר כי היות שלפי תחזיותיהם של הרופאים הוא יהיה עסוק בשעות אחר-צ' בענינים אחרים רח"ל, ומה עוד שלפי הצפוי לא יוכל לטבול במקוה במשך שבעת הימים הבאים... - טוב יעשה אם יקדים וילך כבר עתה למקוה, להתקדש ולהיטהר לכבוד שבת-קודש. מיהר רבי נחום וכך עשה, ומשם פנה לביתו להתכונן לבאות. על אף היותו גדול בתורה, רב מוסמך ופוסק הלכות, עכ"ז בבורא לידי מעשה חשש שמא במצב כזה לא יוכל לעמוד בכל דקדוקי ההלכה הנדרשים ממנו בשעה קשה זאת, לכן התיישב ולמד בקיצור הלכות קריעה והלכות אנינות, באומרו כי לכן הוצרך לך, כי חשש שמא ח"ו יעשה דבר שלא כפי שהתורה מצווה. רק לאחר שגמר ללמוד את ההלכות הנחוצות לו, חזר ופנה לכיוון בית-החולים. אולם בעודו באמצע

הדרך נזכר ששכח לקחת עימו סכין לקריעה. חזר אפוא על עקבותיו בכדי לקחת את הסכין...

כה, ברוגע אמיתי ובישוב-הדעת שלא מעלמא הדיין, פסע צעד אחר צעד לביה"ח, לשהות לצד בתו היחידה בשעותיה האחרונות. לימים סיפר רבי נחום כי באותו זמן התחיל להרהר ולחשוב מהי העבודה המוטלת עליו במצבו הנורא הנוכחי. כיוון שאמונתו בבוראו היתה תמה ואיתנה מבלי להרהר אחר מידותיו ח"ה, אזי ממחשבה למחשבה נכנס ל'מוחין גדלות' ומחשבות נעלות מאד הציפו אותו. הוא העלה במחשבתו את דברי חז"ל "ואהבת... בכל מאודך" - בכל מידה ומידה שהוא מודד לך... ואת לשון המשנה (ברכות פט) "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", וכדאיתא בגמ' "ולקבולינהו בשמחה" - באותה מידה ממש, שהרי כך בפשיטות הוא רצון הבורא. "לאחר שהתבוננתי בזה נהייתי בשמחה" סיפר רבי נחום על עצמו בתמימות, "ועלתה במחשבתי דרך משל, איזה שמחה היתה לי אילו הייתי הולך כעת לחופת בת... ומתוך מחשבה זו נכנסתי לשמחה עצומה". כך הלך כשליבו נושא את רגליו, להיפרד לנצח מבתו היחידה - באותה שעה קיבל על עצמו עול מלכות שמים ביתר שאת ויתר עז, לעמוד איתן בנסיון קשה זה ולא לזוז אפילו זיו כלשהו מאמונתו האיתנה והטהורה ובטחונו באלוקיו, וכי למרות האסון הגדול העומד להתרחש עליו - הוא יתחזק יותר בקיום מצוותיו ועשיית רצונו יתברך בלב שלם". כיוון שחשב זאת, ננסכו בו כוחות חדשים ושמחה גדולה פיעמה בקרבו ועוררה בו תבערת אש קודש, אש של מסירת-נפש לקונו 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך'...

כשהגיע לביה"ח, כבר היה ר' נחום כל כולו אש לוחטת של שמחה ואהבה להקב"ה כי 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד', אבל כאשר דרכו רגליו על מפתן ביה"ח, נתיישב בדעתו שמא שמחה עצומה זו שזכה לה, עלולה להתמיה ולעורר את רוגזו של זוגתו השבורה. החליט אפוא בליבו כי עליו להצניע את שמחתו ולהפיע בפניה בפנים נוגות... עוד הוא

פוסע במסדרונות ביה"ח והנה יוצא הרופא ומודיע להם כי יש שינוי לטובה במצבה של בתם וכי יש סיכוי סביר שבתם ניצלה מעירי מוות. ליבותיהם של רבי נחום ושל זוגתו החסירו פעימה, והם נשאו עיניהם השמימה בתחינה לבורא עולם שיזכו לראות במהרה את רפואתה השלמה והחלמתה המהירה. ואכן, לא עברו אלא שעות מספר והמצב התייצב והשתפר עד כדי שהרופאים המליצו להם לקחת את בתם הביתה לבל תידבק מחולים אחרים... מיד שכרו עגלה ונסעו הביתה, ואך בקושי הספיקו להגיע לפני כניסת השבת.

בליל שבת קודש היה רבי נחום נרגש עד מאד מעוצם הישועה הגדולה שחזה בעיניו, ודעתו היתה מרוממת עליו ביותר. הוא שש ושמח בכל ליבו על ישועת ה' ועל הניסים הנפלאות והטובות שגמל עמו, וגם על כך שלא נפל בדעתו מאמונתו בבוראו וכי גם בשעות הקשות ביותר בהן היתה בתו היחידה מפרפרת בין החיים למוות רח"ל, לא התרעם בליבו על מידותיו של הקב"ה. עוד סיפר ר"ב כי מנהגו היה אז ללמוד בקביעות בספה"ק "באר מים חיים", לא לפי סדר מסויים אלא היכן שהקרה ה' בידו לפתוח את הספר. באותו ליל שבת בפתחו את הספר, עלה לפניו המאמר המסביר את ענין אמירת 'קדיש' על פי טענת המלאכים להקב"ה "מה אנוש כי תזכרנו", שהמלאכים מקטרנים שהאדם משבח ומהלל את הבורא יתברך רק כשהכל הולך כרצונו... באותה שעה מעמידים אותו בפני נסיון בפטירת אביו או אמו ח"ו ואז הוא מכיין "יתגדל ויתקדש שמיה רבא", וממילא נופלת טענת המלאכים. אבל אם האדם משבח את הבורא, מגדלו ומקדשו גם בלא זה, כבר אין סיבה לגרום לו לאסון כזה שיכירחו לומר "יתגדל ויתקדש"...

הוסיף ר' נחום ואמר שהוא בטוח כי בתו זכתה להשאר בין החיים בגלל שלא איבד את אמונתו וקיבל את הגויה באהבה, ועי"ז זכה שלא נזקק לומר קדיש אחריה - - ואכן, זכה רבי נחום לראות מבתו זו מלא חופניים פחת דורות ישרים ומבורכים.

המשך מעמוד 2

אפשר להשיג הכל, הפך בה והפך בה דכולא בה.

לשעבד כל התענוגים להשי"ת

ויאסור יוסף וגו' ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד (מז, כט). ופירש"י ויעקב לא נפל על יוסף מפני שהיה קורא את שמע. וקשה מה שייכות היה באותו פעם לקרוא קריאת שמע, ואין לומר דהיה זמן קריאה, דאם כן בוודאי היה יוסף גם כן קורא. ואמר הרב המגיד הרה"ק רבי צבי הירש מנדבורנא בשם רבינו הק' הרבי ר' זושא מהאניפולי, דענין קריאת שמע שאנו קורין, הכוונה היא לשעבד עצמינו וכוחינו במסירת נפש להבורא ית'. והצדיק מבטל כל האהבות הגשמיות וכל התענוגים, וביתר כשמומין לו השי"ת תענוג גדול אז אדרבה מתחזק עצמו יותר לשעבד התענוג להשי"ת. ובוודאי ידוע גדול הגעגועין שהיה ליעקב לראות את בנו בחיים, ובעת שראה אותו היה לו תענוג עצום, והיה קרוב הדבר לשכוח את הבורא ב"ה לזמן מה. לזאת יתיכף ומיד קרא קריאת שמע,

ושיעבד עצמו וכל התענוגים לו ית' כדי להתאמץ בעבודתו יתברך שמו.

שואלים העולם: ויוסף כלום לא היה צריך לקרוא אז קריאת שמע? אלא מובא בשם היהודי הקדוש ז"ל מפשיסחא אצל יוסף הרי לא היתה אהבה גשמית פשוטה, כי אם אהבה של מצווה בגלל כיבוד-אב, ולפיכך לא היה צריך לכוון את אהבתו כלפי השם יתברך, שכן עצם דבר זה הנהו אהבת השם, והעוסק במצווה פטור מן המצווה

ג' עצות להתגברות על היצר הרע

ויאמר ישראל אמותה הפעם (מז, לו) אמר הרה"ק האדמו"ר מטשורטקוב זי"ע: אמרו חכמינו (ברכות ה.) "לעולם ירגיו אדם יצר טוב על יצר הרע נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע, נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה". כאשר יעקב הגיע למצרים למקום הטומאה,

התיירא מאד מפני כוחו של היצר הרע, ולפיכך הקדים את כל העצות האמורות כנגד זה, והיינו שהכין עצמו לעסוק בתורתו ככתוב "זאת יהודה שלח לפניו להורות" אומר רש"י על כך: לתקן לו בית תלמוד וכו', קרא קריאת שמע, ואף הזכיר לעצמו את יום המיתה ככתוב "ויאמר ישראל אמותה הפעם".

איך לא קנאו בכסף שקיבל בנימין?

לכולם נתן חליפות לאיש שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף וחמש חליפות שמלות (מז, כב) איתא בחז"ל ששואלין אפשר דבר שנצטער אותו צדיק יכשל בו וכו', ותירצו שרמו לו על מרדכי הצדיק שיצא מלפני המלך ב' לבושי מלכות (מגילה טז). והנה תירצנו את ענין החליפות, אולם עדיין קשה שהרי הפסוק אומר שיוסף נתן לבנימין גם שלוש

המשך בעמוד 13

עומק הבאר

עיונים בפרשת השבוע
מהרה"ג יהודה שלפונרסקי שליט"א
מרבני לומדי בית מדרשינו ב"ב

בענין כבוד זקנו, וזני בנות אם הם כננים או לא

ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק (מ"ו, א)

חייב אדם בכבוד אבי אביו וכן נפסק להלכה

כ' רש"י לאלקי אביו יצחק, חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם ע"ל. ובשפת חכמים כ' הדיה קשה לרש"י דהיה ליה למיכתב לאלקי אבותיו או לאלקי אברהם, דהא הוא היה העיקר בפרסום אלקותו, ולא כן יצחק שקיבל מאברהם ע"כ, ועי' ברמב"ן שהקשה על פירוש רש"י, ועי' במפרשי רש"י מה שכתבו ליישב בדבריו, ועכ"פ למדנו מדברי רש"י שמקורו מהמדרש רבה כאן, שחייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו.

ודברי רש"י והמדרש הובאו להלכה ברמ"א (י"ד הל' כבוד אר"א, ר"מ, כ"ח) אחר שהביא שיטת מהר"ק דאין חייב אדם בכבוד זקנו, כ' ע"ז הרמ"א: ואינו נ"ל, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מבכבוד אבי אביו, וראיה ממדרש גבי ויזבח זבחים וגו' ע"ל, והיינו דמבואר במדרש דרק חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד אביו, אבל ע"כ חייב גם בכבוד אבי אביו, [ובדרכי משה (ס"ז) הלשון בהשיגו על המהר"ק הוא שקצת לא משמע כן במדרש וכו', וצ"ב דכאן הרמ"א הכריע שיש ראייה מהמדרש, וכן צ"ב מדוע שם כ' רק דקצת משמע ואכמ"ל]. והנה בענין חיוב כבוד אבי אביו יש להאריך הרבה, [ואיננו כן במק"א ס"ז], וכאן נתמקד בעיקר בענין חיוב כבוד אבי אביו, שהוא נוגע גם לפרשתינו במקו"א, וכדלהלן.

הזכחת המדרש דבני בנות אינם כננים

כתיב (מ"ו, ז'): ויקם יעקב מבאר שבע וגו' ויקחו את מקניהם וגו' בניו ובניו בנותיו ונשות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה, ואיתא ע"ז במדרש כאן, א"ר יהודה בר אלעאי, בנות בניו הרי כננים [וי"ג בני בניו הרי הם כננים] ובני בנות אינם כננים ע"כ, ופי' המפרשים דמהא דנאמר רק בני בניו ובנות בניו, ולא הזכיר גם בני בנותיו, משמע דבא ללמדנו דבני בנים [וכן בנות בנים] הם כננים, אבל בני בנות אינם כננים, והיינו דמה שהזכיר בני בניו ובנות בניו הוא מיותר לכאן, דהא שגי ליה במה דכתיב בסוף וכל זרעו, ומזה למדנו שלא נכתב פירוט זו אלא כדי ללמדנו דבני בנים הרי הם כננים, ומזה שלא פירש הכתוב גם בני בנות למדו דהם אינם כננים, והנה בדברי המדרש אלו דבני בנים הם כננים אבל בני בנות אינם כננים יתכן דיש בזה נפ"מ גם לענין כיבוד אבי אביו, וכדלהלן. אבל מקודם נבאר עיקר דברי המדרש.

הנה בשדי חמד (מערכת ב' כללים ס"ח ד"ה ובי' טירת סוף) הקשה על דברי המדרש הנ"ל, מנלן להוכיח מהכא דרק בני בנים הם כננים ולא בני בנות, ממה דלא הזכיר גם 'בני בנותיו' בקרא, הלא יתכן דמה שלא נזכר בני בנותיו, הוא משום שלא היה ליעקב אבינו באותה שעה 'בני בנות', כמבואר בהמשך הפסוקים שפירשה התורה שמתו כל הבאים מצרימה מנפש יעקב ולא נזכר אף אחד דהיה בן הבת, וצ"ע. ואף הדיה שאול בן הכנענית שהיה בנו של דינה, כדורש חז"ל, מ"מ הרי הוא היה גם בנו של שמעון כדמפורש בקרא ובני שמעון וגו' ושאלו בן הכנענית, וא"כ הרי הוא בכלל 'בני בניו' ושוב אין הפסוק צריך להוכיחו, משום 'בני בנות' עכ"ל. ויש להוסיף דאף לפמשנ"ל דבאמת הנה הרי הוא כתיב ללמדנו זרעו, וכל מה שנכתב בני ובנות בניו הוא כדי ללמדנו דהיה הם כננים, ולבנות אין לנו ליהווד זה, מ"מ כיון דבאמת לא הוה אפשר למיכתב בני בנות כיון דלא היו לו, וכנ"ל, א"כ מהכ"ל לן לחלק, ולא נלמוד מהאי קרא גם לבני בנות. אמנם יעוין להלן דיש שכתבו טעם לחלק בזה, ולפי"ז אולי יש ליישב. [וזה קצת נוגע לנידון האחרונים (בברכות ל"ח) אם שייך להקשות דלא שייך ללמוד ממה שכתוב בתורה מחמת חוסר בריה, [כמו התם דלפי"ז ממה דהקדים הכתוב, אף דמוכח הכתוב להקדים א"ל לשני וה"ו מוכח הכתוב לכתוב רק בני בנים, כיון דלא היו בני בנות ליעקב], או שלא שייך להקשות כן, משום דאין כזה דבר אצל התורה לכתוב

מחמת 'הכרח' ו'חוסר בריה', כיון דהקב"ה הוא כל יכול, עי' במשמה"ל בברכות שם שהביא הפלוגתא].

שוב ראיתי בפי' מהר"ו על המדרש שם שבאמת כן היו ליעקב בני בנות, והם בני דינה שנולדו לה מאיוב, לפ"ד המדרש (לעיל) לחד שיטה שאיוב נשא את דינה, ובניו נקראו על שמו, ולא על שם דינה, ולפי"ז מיושב מה שלמדו מכאן מהא דלא הזכיר בני בנות, שהם אינם כננים ליעקב. ומהגר"י מרקוביץ שליט"א ר"י שער התורה שמעתי דכן היה ליעקב בת הבת, והיא אסנת שהיתה בת של דינה, לפי דעה א' בחז"ל, וכ"כ בתשוב"ע (לעיל מ"א, מ"ה) ופי' בפרד"א (פ"ח) באורך כל המעשה, ואכמ"ל בזה, ויתכן דלפי"ז מובן הוכחת המדרש.

דעת רז"ל הראשו' והאחרו' בענין החילוק הנ"ל

ועתה נבאר שייכות דברי המדרש אלו להלכתא דכבוד זקינו:

הובא לעיל פלוגתת המהר"ק והרמ"א אם חייב האדם בכבוד זקינו או לא. והגר"א בביאורו על השו"ע שם כ' וז"ל: ומגמרא דסוטה מ"ט: ראייה למהר"ק, ונראה לי דלאבי אמו פטור, וכמו שכתוב בבראשית רבה (צ"ה, ז') בני בנות כו' עכ"ל, וכדי לכאן דברי הגר"א נביא מקודם דברי הגמ' בסוטה: רב אחא בר יעקב אטיפל ביה ברב יעקב בר ברתיה, כי גדל א"ל אשקיין מיא א"ל לאו בריך אנא, והיינו דאמרי אינשי רבי רבי בר ברתך אנא. ע"כ הגמ', ומזה הביא הגר"א ראייה לדברי מהר"ק דאין אדם חייב בכבוד זקינו, ממה שר' יעקב לא היה חייב לכבוד את זקינו ר' אחא בר יעקב, ושוב דחה הגר"א ראייה זו דיש לחלק דר' אחא ב"ר היה אבי אמו של ר' יעקב, אבל לעולם באבי אביו חייב בכבודו, וכדעת הרמ"א. אמנם הרמ"א עצמו לא חילק בזה בין אבי אביו לאביו אמו, והוא יצטרך לתרץ באופ"א את הגמ' בסוטה וכדלהלן.

ומקור לחילוק זה בין בני בנות לבני בנות הביא הגר"א מדברי המדרש הנוכח, שלמד מפרשתינו גבי יעקב אבינו דבני בנים הרי הם כננים ובני בנות אינם כננים. וכן איתא בירושלמי (ביבמות פ"ו, ה"ז) לגבי קיום מצות פו"ה, אם מתו הבנים ונשארו בני בנים מקיים מצות פו"ה, משא"כ אם רק הבנות השאירו בנים אין מקיים בזה המצוה. אמנם בבבלי (ביבמות ס"ב) מבואר דגם בני בנות הם כננים ע"ש ברש"י (ד"ה מני מכיר), אלא דמהג' עצמה עוד ניתן לחלק דהנ"ל לענין פו"ה ולא לענין כיבוד ושאר דברים [עי' להלן בענין חילוק זה], אבל בכמה מקומות מבואר דהוא לאו דוקא לענין פו"ה. כ"ה בפרקי דר"א (פ"ח) עה"פ שאמר לכן 'והבנים בני', (ועי' ברד"ל שם), וכענין ב"ק"ט (לעיל ל"א, כ"ח) עה"פ ולא נטשתני לנשק לבני וגו', וכן במאירי ובגלגה"ש להגרעק"א (ביבמות שם) הוכיחו כן מעוד מקומות.

ובתרגום יונתן ב"ע (לעיל ל"ב, א) עה"פ ינישק לבני ולבנותיו, כ' נשק לבניו דיעקב, ולבנותיה דילה ע"כ, ולכאן אם ס"ל דבני בנות הרי הם כננים מדוע לא פירש דלבניו היינו לבני בנותיו [ש-לבן] שקרוין בניו, ומשמע דס"ל כהמדרש דבני בנות אינם כננים. ובמשנת חיים בפרשתן (להגהר"מ הלוי שטיינברג שליט"א), דחה הראיה מד' התיוב"ע, ד"ל דהוקשה לו מדוע הקדים בנים לבנות ע"ש ואכמ"ל.

ובעיקר ענין זה אם בני בנות נחשבים כננים או שרק בני בנים האריך בזה בשדי חמד (שם) והביא מה שדרשו בגמ' (קידושין ס"ח) עה"פ 'כי יסיר את בנך מאחרי' ולפירוש רש"י שם פסוק זה קאי על בן בתו הבא מן הנכרי וקרינו ליה בפסוק 'בנך' ומשמע לפי"ז דבני בנות הרי הן כננים, ואילו לפי' רבינו תם בתוס' שם לא קאי קרא על בן הבת אלא הבן ממש, ולפי"ז ליכא ראייה דבן הבת נקרא בן. ושוב דחה השד"ח דאולי גם לרש"י ליכא ראייה דדוקא לענין מה דאירי שם דקרא שיסיר אותו מהתורה קרוי בנן, אבל לא לכל דיני התורה קרוי

בן, ואף מה דאיתא בגמ' ביבמות הנ"ל דבני בנות הרי הן כננים, הוא דוקא לענין מצות פו"ה דלא תהוה בראה לשבת צירה ע"ש בשד"ח שהאריך בזה.

וכעיקר חילוק זה בין בני בנים לבני בנות כ' עוד הרבה מרבתינו רבינו בחיי (פר' ויצא) בשם רבינו גננאל, שו"ת שתי הלחם למהר"מ גניז (סמ"ג), יד אברהם על השו"ע אליהו זוטא על הלבוש (סוף אר"ח תשרי א), שו"ת כנסת יחזקאל (י"ד סמ"ד), ועי' גם במהרש"א (בסוטה שם) ובשו"ת מהר"א (ח"ב ק"ט), ובביאור החילוק יעוין להלן, אכן כבר כ' דסתימת הרמ"א הוא דלא כחילוק זה.

והנה בעיקר דברי הגר"א הנ"ל שחילק דבני בנים הם כננים אבל בני בנות לא, העירו דהגר"א סתר משנתו בזה לכאן, דבאו"ח (ק"ל, ב) על דברי הרמ"א שם שאסופי ושתוקי קורין אותן בשם אבי אמו [בעלותם לתורה], כ' בביאור הגר"א דהוא משום דבני בנות הרי הם כננים, כדאיתא בגמ' ביבמות ע"כ. הרי דנקט בזה הכבבלי, ואילו ביו"ד כ' ליישב דברי הרמ"א ע"פ המבואר במדרש דבני בנות אינם כננים, ועי' במשנת חיים הנ"ל מש"כ ליישב דברי הגר"א.

חילוק הגר"ש קלוגר בין אביו ואמו חיים לבין שאינם חיים

ועתה נביא בעזרי"י עוד יישובים על ראיית הגר"א מהגמ' בסוטה: בשו"ת טוב טעם ודעת למהרש"ק זיע"א (ת"א ס"ו י"ג) כ' דלפי דעת הרמ"א אין מקום לחלק בין בן הבת לבן הבן, דמה לי בן הבן מן אביו הבת, הרי בן חייבת בכבוד אביה כמו הבן [גם לאחר שנישאת, אם יש סיפוק בידה], ואף כי לפי החיוב הבן מתייחס אחר האב ולא אחר האם, מ"מ כבוד האב אינו תלוי ביחוס, ולענין כבוד כולם שוים. ואף לבן אמר הבנים בני והבנות בנותי, ומוכח דאף הם נקראים בניו, והא דאיתא בגמ' בסוטה הנ"ל שר' יעקב לא כיבד את זקינו בהשקאת ימיו, יש לחלק בין אם אביו ואמו בחיים או לא, דאם הם בחיים, אזי כיון שהם עצמם חייבים בכבוד אביהם, גם בניהם חייבים בכבוד אביהם, משום שזוהו הוא מכבד לאביו, דחלק מבכוד אביו הוא שמכבד גם את אבי אביו, אבל אם אביו ואמו אינם בחיים, כיון דהם עצמם אינם חייבים בכבוד אב, דבמתים חופשי, גם בניהן פטורים מלכבד את אבי אביהם, ולפי"ז נ"ל דהתם בגמ' בסוטה איירי לאחר מיתת אמו שהרי לכך גידלו זקנו ולכך שפיר א"ל 'לאו בריך אנא', דכיון דכל חיובו אינו אלא מחמת אמו, והיא כבר מתה, לכך פטור. ומה דאיתא במדרש שהביא הרמ"א דחייב אדם בכבוד אביו וכו', אף דהתם אברהם ויצחק לא היו בחיים, הוא בתורת ק"ו, דמה בחיים הוא כך כ"ש לאחר מיתה (צ"ב), ע"כ תוכן דברי הגר"ש קלוגר זיע"א.

המבואר מדבריו דס"ל דמה דחייב אדם בכבוד זקינו, אינו חיוב ישיר ועצמי שמחויב בכבודו כמו שחייב בכבוד אביו, אלא זה חיוב כבוד הנובע מגוף חיוב כבוד אביו, דלעולם כלפי זקינו אינו נחשב כבן, אלא דמלתא דכבוד אביו חייב גם מבכוד זקינו, דזוהו הוא עושה כבוד לאביו, דומיא דמה שמצינו באשת אב, דמבואר בגמ' (כתובות ק"ג) דחייב בכבודו רק מחייב האב, והיינו משום שזה חיוב משום כבוד האב, וכ"כ הרמב"ן (בסו"מ) לגבי כבוד אחיו הגדול.

וראיתי מקשים על דברי הגר"ש, דמהו זה שכתב דלאחר מיתת האב אינו חייב בכבוד אבי האב, הא כיון דיש מצות כיבוד גם לאחר מיתה, וכדאיתא בגמ' (קידושין ל"א) כ"ו מדוע שלא ימשיך לכבדו גם לאחר מיתת אביו, כיון שזוהו כבודו ורצונו של אביו, אכן נראה פשוט שכונת הגר"ש ק"ו הוא כפי מה שמבואר באחרונים שחלוק ביסודו דין כיבוד מחיים לדין כיבוד לאחר מיתה, שלאחר מיתה הדין כיבוד הוא רק בדברים

סגולות מלכים

ילקוט סגולות לימי השנה מלוקט מפי גאונים קדמונים ומקורות נאמנים
מתוך מפעל "סגולות מלכים" הלא המה סגולות אשר יסודתם בהררי קודש, והוא
כשולחן הערוך לסגולות מסודר לפי ימי וחודשי השנה דבר יום ביומו
מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב שלמון שליט"א רב דקהל שטפנשט

סגולות להנצל משעת סכנה

ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון (זה, כט)
שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (רש"י)

בדרך ולא בבית

לא ירד בני עמכם בדרך אשר תלכו בה וגו', הא
בבית לא, א"ר אליעזר בן יעקב מכאן שאין השטן
מקטרג אלא בשעת הסכנה.

(בר"ר צא, ט)

היוצא לדרך השטן מקטרגו

לא ירד בני עמכם וגו' וקראהו אסון, מכאן את למד
שהיוצא לדרך השטן מקטרגו, א"ר יוסי בן חנינא לפי
ששנינו על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתם,
למה בשעת לידתן, שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

(תנחומא ויגש פרק א)

קליפה המקטרגת בשעת סכנה

אסון, כענין וקרהו אסון (בראשית מד כט), הוא הקליפה
הקשה שהיא המקטרגת בשעת הסכנה.

(פרדס רמונים שער כג פרק א)

החזקת דבר המזיק בידו ופסוקים להנצל משעת הסכנה

אגב זה אני מזהיר אתכם ומצוה שלא תאחזו בידיכם
דבר המזיק לשחוק בהם, כי מיד השטן מקטרג בעו"ה,
כגון לשחוק עם כלי משחי' הנקר' ביק"ס, וכן לאחוז
חרב או שאר דבר המזיק בידו, כדי שלא תצא חורבה
מידכם ח"ו כששטן מצליח בעו"ה, ואח"כ יעשה
תשובה ומצוה, ומה לו לזה, גם לא תלכו על הגשר
רק ברגלים ולא לישוב בעגלה, כי השטן מקטרג בשעת
סכנה חלילה, או תחת קיר נטוי, או בשעת הליכה על
הגשר בעת ההכרח תאמרו והוא רחום יכפר עון וכו'
וכן מוזמר יושב בסתר.

(הנהגות ואזהרות מרבי שפטיאל בן השל"ה אות ח)

השטן המקטרג הוא עונו של אדם

תנא שח בין תפלה (של יד) לתפלה (של ראש), עברה
היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. רוצה לומר, כי
מאחר שהיו מכריזין: 'מי האיש הירא' וגו' (יב"ר כ, ח)
ופירשו בו ז"ל: 'מי האיש הירא', מעברה שבידו. וזאת
היא עברה שהבדיל ביחוד, ירא ממנה בהכנסו למקום
סכנה, שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, וזה השטן הוא
עונו של אדם. ועל כן הזהירו, שלא יפסיק אפילו
לענות לקדיש ולקדושה. ובקריאת שמע וברכותיה;
ובין ויאמר לאמת ויצייב; ובין גאולה לתפלה.

(מנחת המאור אות ט)

הקטרוג בשעת הסכנה הוא להביאו לידי חטא

במס' ברכות (ה) אמרו רז"ל לעולם ירגיז אדם
יצ"ט על יצה"ר, שנאמר (תהלים ד ה) רגזו ואל תחטאו,
אי אזיל מוטב אי לא יעסוק בתורה שנאמר אמרו
בלבבכם, אי אזיל מוטב ואי לא יקרא ק"ש שנאמר על
משכבכם, אי אזיל מוטב אי לא יזכור לו יום המיתה
שנאמר ודמו סלה.

וד' אלו נזכרו בפר' זו לפי שנאמר כי תצא מחנה על
אויבך ונשמרת מכל דבר רע. פירש"י לפי שהשטן
מקטרג בשעת הסכנה וקטרוג זה היינו שהשטן הוא
יצר הרע המשתדל להחטיא את האדם במלחמה
מקום הסכנה כדי להפילו ביד אויביו, על כן במלחמה
צריך האדם יותר שמירה מן היצה"ר כי במקום מסוכן
זה הוא מתגרה באדם יותר מבמקום אחר להטותו
לדבר רע. ורז"ל (כתובות מה) למדו מן פסוק ונשמרת
מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי קרי
בלילה. וכי דווקא בשעת מלחמה צריך להזהר ולא

בזמן אחר אלא ודאי לפי שבמלחמה היצה"ר מתגרה
בו ביותר הן בדבר ערוה הן בשאר עבירות כדי
להפילו ביד אויביו, ע"כ למדס התורה שיהיו מזורזים
במלחמה לעמוד כנגד יצרם שלא יביאם לידי חטא
במקום הסכנה.

(כלי יקר דברים כ, ג)

ע"י הקטרוג מוסרת ההשגחה

וכן מציינו ביעקב אבינו ע"ה כשאמר לבניו לא
ירד בני עמכם וגו' וקראהו אסון בדרך וגו', ואיתא
(בראשית רבה פ"א) הא בבית לא מכאן שאין השטן
מקטרג אלא בשעת הסכנה, והיינו כשצריך להצלה אז
על ידי הקטרוג אינו ניצול, וזה נקרא מקרה, אך מכל
מקום הוא בא על חטא כמו שאמרו (שבת לב ע"ג) אבב
חוטרא מיילי ואבי דרי חושבנא, רק שמהחטא בלבד
לא היה ראוי לעונש רק כשהוא במקום סכנה והשטן
מקטרג אינו ניצול, ומשום הכי נאמר שם קראהו בא'
וה', דמקרא בא' מורה על אלופו של עולם, והיינו
שבא מהשם יתברך רק שעל ידי הקטרג מסיר השם
יתברך השגחתו ונמסר למקרה, מה שאין כן כשסיפרי
יהודא הדברים ליוסף אז לא היה כלל שעת סכנה
שידע שבנימין לא עשה דבר רק בעלילה באו עליו
משום הכי אמר וקרהו אסון ב"ה בלא אל"ף שהוא
מקרה ועלילה בלבד.

(פרי צדיק פרשת אמור אות יג)

הליכה בדרך עם תפילין

לעולם יהא אדם עז כנמר לעשות רצון אבינו
שבשמים, וכ"ש בדרך, ובפרט מצות תפילין שסגולתה
שיראו ממנו כל עמי הארץ ואותה מבקשים הולכי
דרכים, וכן בכל המצות ודקדוקי סופרים צריכין
ליזהר ביותר עוברי דרכים, כי כל הדרכים בחזקת
סכנה והשטן מקטרג בשעת הסכנה. ושומר מצוה לא
ידע דבר רע רק טוב ויקרא לו ה' שלום.

(פלא יועץ ערך תפילין)

זהירות במצות בשעת סכנה

תמן תנינן הספנים רובן חסידים, כי המה ראו
מעשי ה' ונפלאותיו במצולה, הנה כי כן מה מאד
צריך האדם לדחוק את עצמו ולהרבות בהוצאות כדי
להמנע מליכנס בספינה בלב ים, שאם כל הדרכים
בחזקת סכנה עאכ"ו ימים ונהרות, כי כפשע בינו ובין
המות, ואם יהיה מוכרח ליכנס בספינה לפי דרכו
צריך זהירות יתירה, וטרם כל להתפלל תפלת הדרך
בכל יום, ולהזהר בכל המצות הדק היטב, ולהרהר
הרהורי תשובה, כי השטן מקטרג בשעת סכנה, ומה
טוב ללמוד בכל יום ספר תהלים בכונה והכנעה כי
סגולתם נפלאה.

(פלא יועץ ערך ספינה)

לא להזכיר עונותיו של אדם הנתון בצרה

וביותר צריך לזהר כשאדם נתון בצרה ללמד עליו
סניגוריא ושלא להזכיר עונות, כמנהג קלי הדעת
שאומרים זה וזה גורם ועל כן באה עליו הצרה הזאת,
כי ידוע שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה, ונמצא
שיגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו, וביותר צריך
ליזהר שלא להזכיר חובת שוכני עפר שהם עומדים
בדין, וראיתי תועי רוח שכשרוצים לדבר תועה על
שוכני עפר מקדימין לומר אחרי מות קדושים אמור
ותכף עושים להפך ואומרים מצורע אחרי מות, ומה
הועילו בתקנתם, ואיש טוב מדבר טוב על ישראל
ומביא גאולה לעולם.

(פלא יועץ ערך סניגוריא)

בריחה ממקום סכנה

ואמרו רז"ל חמירא סכנתא מאיסורא ולכן ראוי
לברוח יותר ויותר ממקום חשש סכנה, ומאת דשכיח
הזיקא, ואל יסמוך על הנס שמא אין עושים לו נס,
ואם עושים לו נס מנכין לו מזכיותיו כמארו"ל, וביותר
צריכים לחוש אנו יתמי דיתמי המלאים עונות לברוח
מאד מן הסכנה, כי השטן מקטרג בשעת הסכנה, צא
ולמד ממאי דכתיב מי האיש הירא ורך הלבב ילך
וישוב לביתו פן ימות במלחמה ופי' רז"ל מי האיש
הירא מעבירות שבידו שאפילו שח בין תפלה לתפלה
עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה אעפ"י
שהיתה מלחמת מצוה, כ"ש אנו אשר מכף רגל ועד
ראש אין בנו מתום צריך להשמר מאד מאה, ולברוח
אפילו מחשש רחוק של סכנה, וכבר אמרו אינשי
מי שברח אמו לא תבכה אותו, ומצינו גדולי עולם
שברחו ונצולו, ויברח יעקב, ויברח משה, ויברח
אליהו וכדומה, ואמרו אינשי חבי כמעט רגע ותחיה
ימי עולם.

(פלא יועץ ערך בורח)

הזכרת זכויות בשעת סכנה

סגולה כשהאדם עומד בצרה, יזכיר זכויותיו בשעת
הסכנה, כן כתב הרב מהר"י חאביליו זלה"ה משם
רבינו הארי"ל. ונראה שיעשה המצאה לומר לשון
דמשתמע ענין אחר, אך פנימיותו משמע על הזכרת
שעשה, דאם יזכיר בפשיטות זכויותיו, מי יודע אם
אדרבה נותן יד למקטרג שיהיה קטרוג בזכות עצמו,
מצד הכוונה, או מצד דלא עביד כדבעי למיעבד
וכיוצא, וזה יהיה לו למוקש להעיר קטיגור חדש, אך
באופן האמור שפשט משמעות דבריו הוא ענין אחר,
אין לקטרג, אך הקדוש ברוך הוא בוחן לבות וידע
כונתו האמיתית בדבר ומרחם.

(ספר מדבר קדמות אות ז' אות י')

כתבו גורי האר"י ז"ל דכשהאדם בצרה יזכיר
זכויותיו, וכתבנו בענינותינו דצריך לדבר בלשון סתום
וה' בוחן לבות וכליות יבין כוונתו וירחם עליו.
אבל אם יאמר בפירוש שיש לו זכות יקטרגו עליו
וימצאו כמה מומין בזכויותיו ותהי להפך לעורר
מדת הדין עליו. ובוזה נחא מה שאמרו בתנא דבי
אליהו ז"ל 'קטנתי מכל החסידים' אין קטנתי אלא
מעט ואין מעט אלא צדקה וכו', ופירש הרב הגדול
נור החסידים כמהר"ר יהודה חאביליו זלה"ה דזכר
בעת צרה זכויותיו כמי"ש האר"י זצ"ל וזהו קטנתי
שנתמעט ממונו בצדקה וגמילות חסדים עכ"ה. ולפי
דרכנו יבא על נכון דאפיקה בלשון זה, דפשט הלשון
נראה שכונתו נתמעטו זכויותיו מכל החסידים שעשה
ה' עמו, אמנם פנימיות כונתו להפך שנתמעט ממונו
בצדקה, וכדי שלא יקטרגו על זכויותיו למצוא איזה
עילה ודופי לפי רוב ענותנותו אמרה בלשון זה. וה'
בוחן לבות וידע כונתו וירחם עליו, ואפשר
לפרש בזה פסוק (תהלים כו, ז) 'שמע ה' קולי אקרא
וחנני וענני', כי דוד המלך ע"ה היה עושה בדרך זה
לומר לישא דמשתמע פשוט תפלה על צרתו, אמנם
פנימיות כונתו להזכיר זכויותיו, ועל זה אמר 'שמע
ה' מדת רחמים' קולי אקרא' ברוב רחמך שמע קולי
פנימיות כונתו, 'וחנני' כי ירא אנכי להזכיר הזכיות
שמה יקטרגו, ותרחם 'וענני', ודו"ק.

(דבש לפי מערכת ז אות ב)

שעת תפילה

שעת הסכנה היא זמן המסוגל לתפילה.

(ספר הכוונות לרבי חיים שמואלביץ)

מצבות מספרות

מאוצר הדודים של הרב אברהם יעקב סלמון שלישי אב
הרב הרב רבינו

מצבת קברו בבית העלמין של היישוב קדימה שהפך תל למבקשי ישועות

פ"ו
איש יקר לב ורוח
מוקיר תורה ודבנן
מרבה להטיב עם הבניות
בגופו ובממונו
מרחיב גבולות הקדושה
על בית ביה נוסף
ומוסדות לתורה
שם שמיים מתאהב על ידו
הר דוד כהן
לר משה ז"ל
סבא דוד מקדימה
נפטר בשם יום ז' אב תשמ"ח
ח. י. צ. ג. ה.

מוהר"ר רבי דוד כהן זצ"ל המכונה "סבא דוד" בוטשאן - טשדנוביץ - קדימה - בני ברק נלב"ע ז' טבת תשס"ח ומנו"כ בבית העלמין בקדימה

ומעשים טובים לכל הסביבה. בתחילת מלחמת העולם השנייה, שהה ר' דוד במחנה בטשדנוביץ, וכאן פעל בחסד של אמת מתוך מסירות נפש גמורה להבאת נפטרים מאחבני" שנספו בשל מחלת הטיפוס על אף הסכנה שבדבר, במשך הזמן הצליח בניסי ניסים לברוח מהמחנה, והתאסן בבית חייט יהודי בעיר.

בגיא צלמות

מספר ימים לפני שנכנסו הגרמנים לרומניה נמלט סבא דוד מרומניה לכיוון פולין, יחד עם אחד עמית

רבינו אדמו"ר הק' משטפנשט זי"ע, ומסופר עליו כי בהיותו ילד צעיר לימים, נפל תוך כדי ריצה ומתוך שקיבל חבטה הגונה לא יכול היה לזוז ממקומו וכך המשיך לשכב שעות ארוכות, אמו שהיתה אשה תמימה והאמינה בצדיק במלוא מובן המילה נסעה בבהילות לשטפנשט ושם נכנסה אל הקודש פנימה כשהיא מתחננת ומזכירה בפני הצדיק את בנה מחמל עינה שנפל ועדיין לא התאושש ממכתו. לאחר ששמע רבינו את צרת ליבה נענה ואמר: "אל דאגה, בנך עוד יהיה יהודי טוב, ויעזור להרבה יהודים", ואכן, כדבריו ומילה אחת מכל דבריו ואיחוליו לא נפלו ארצה וכאשר גדל ר' דוד והיה לאיש התפרסם כ"עמוד של חסד" נפלא, ואישיות רודפת צדקה

הרב רבי דוד הכהן זצ"ל נולד בשנת תרפ"א בעיר בוטשאן, להוריו הרה"ח ר' משה מגדולי חסידי שטפנשט ולאמו הצדקנית מרת חיה רייזל, בבית גדול זה שמגדליו בו תורה וחסד עלה וצמח הילד דוד וספג לקרבו מכל אותן תכונות צדקה וחסד אשר אפפו את הבית. על אמו מסופר כי היתה נוהגת לכבס את חולצותיהם של בחורי הישיבה המקומית בהתנדבות מלאה ללא כל תמורה. כמוכן שהיתה עושה את מלאכתה בשלימות כאשר חכמה, והיתה דואגת לשלימות הבגדים שעברו תחת ידיה ומתקנת ומוסיפה כפתורים חסרים כל היכן שצריך. כאמור בית אבותיו היו קשורים בקשר איתן למרן

באר בשדה - שטפנשט

אב רחמן

רבי דוד דאג לילדים בפנימיה כמו אב רחום. עם השלמת הבניין החלה מלאכת מלאו של הבניין ע"י הבאת הילדים למקום. סבא דוד החל לחפש את אותם ילדי ישראל עוזבים ויתומים. הוא היה אוסף ילדים מהרחובות פשוטו כמשמעו. מצא ילדים רעבים, ילדים שבורים ומיד היה לוקח אותם לפנימיה. נותן להם חדר עם מיטה נוחה, ומפנק אותם עם ממתקים ועוגיות, ומעניק להם חום ואהבה ותחושת בית אמיתי.

למאות ילדים היה רבי דוד, אבא וסבא, רופא ומטפל. הוא היה משחק איתם ולמד אתם. קונה להם מתנות ויוצא אתם לטיולים. את כל שעותיו הקדיש לתת לילדי הפנימיה הרגשה של קירוב וחמימות.

וכמובן היה מחזיר בהם אהבת תורה יר"ש ויסודות ה"אידישקייט" גם לאחר שהילדים גדלו ועזבו את הפנימיה לטובת מוסדות חינוך תורניים היו שומרים איתו על קשר ומבקרים אותו כסבא אמיתי. לא פעם היה מקבל שיחת טלפון מילדים שגידל והקימו משפחות, והיו מתקשרים אליו לבשר על הולדת בנם ומזמינים אותו לשמחות. בהתרגשות היה סבא דוד מספר לחבריו "לילד שלי מהפנימיה נולד בן", וכך נוצר השם האגדי 'סבא דוד'.

לימים אחר שהרה"ח ר' אהרן חזן זצ"ל יצר קשר בין רבי דוד לכ"ק האדמו"ר בעל ה"נועם אלעזר" מסקולען זצ"ל וזה האחרון פרש חסותו על המוסד שהועבר לניהול מרכז מוסדות "חסד לאברהם" בארצינו הק' תחת שרביט ניהולו המסור של המנהל הוותיק רבי יונה צלר מגדולי וחשובי חסידי רוז'ין, ויד ימינו של הרבי מסקולען. עם צירופו של המוסד לרשימה הגדולה של מוסדות סקולען שחרטו על דגלם הצלתם וחינוכם של ילדי ישראל ברוחניות ובגשמיות. ראוי היה המוסד בקדימה להשתלב היטב בכתר מוסדות חסד לאברהם בארה"ק, כאשר אמנם ילדי המוסד בקדימה התחנכו לתורה ויר"ש במסירות כל תואר, ובמשך שנים רבות חלפו במוסד מאות רבות של ילדי ישראל, אשר רובם ככולם נכנסו אח"כ לשיבות הקדושות. בכל השנים היה רבי דוד חביבם של ילדי המוסד עד שכינו אותו בכינוי האהוב 'סבא דוד' כינוי שדבק בו לאורך ימים עד זיבולא בתרייתא.

בביקוריו התכופים של פטרון המוסדות מארה"ב הרבי מסקולען זצ"ל שטרח לבקר אישית במוסד בקדימה כשהוא עומד על דרגות התקדמות הילדים בתורה ויר"ש ברוחניות ובגשמיות, והיה תמיד שבע רצון מתוצאות הברוכות. כאשר רבי דוד נכה להיות במקום לשבוע נחת, ואכן הרבי יצא עם רבי דוד בריקוד נלהב בניגון "כי לך טוב להודות".

בהמשך השנים התקשר ה"סבא דוד" ברבי מסקולען בעל ה"נועם אלעזר" זיע"א היה דבוק בו עד לאחת, ואף נסע לארה"ב כמה פעמים להסתופף בצילו של הרבי, אשר מצידו קירבו עד מאד. כן התקשר ונסע לבנו האדמו"ר רבי ישראל אברהם מסקולען זצ"ל לארה"ב לשמחת נישואי נכדי הרבי, ובהזדמנויות אלו היה רוקד על השולחן כדי לשמח את הרבי.

למעלה מהכוחות

מסופר עליו כי כשבני הפנימיה כבר עמד על תילו גבוה ומרשים, וחניכיה התחנכו במוסדות תורה לנחת רוחו של סבא דוד, לא הפסיק "סבא דוד" מפעילותו שכן הוא מעולם לא נח על זרי הדפנה. עד סוף ימיו התאמץ להרחיב את הקיים ולהקים עוד ועוד מוסדות להרבות תורה וקדושה.

יום אחד שמע סבא דוד שהמגרש הסמוך לפנימיה עומד למכירה. כאן מצא סבא דוד את המקום אותו הוא מחפש להכשיר לשטח משחקים עבור הילדים.

בסעות הוודיה שערך סבא דוד כשבתו עלתה ארצה, אמר ילחט"א הגה"צ הגר"מ טוביאס שליט"א רבה של קדימה צורן, "כולם נדהמים מהנס המופלא שסבא דוד מצא את בתו האובדת נגד כל הסיכויים, אבל הרי כולנו מבינים שאין כאן כלל נס, זו מידה כנגד מידה. רבי דוד שכל חייו מחזיר ילדים אבודים לאביהם שבשמים, השיב לו הרבש"ע את בתו שלו".

מקום עולה של תורה

מתוך מסירות נפש רבה הרים רבי דוד במו ידי פרויקטים גדולים, אשר עפ"י רוב מתבצעים על ידי כמה וכמה עסקנים צעירים ואילו ר' דוד פעל במס"נ"נ כאיש בודד במערכה וכך זכה בהמשך הימים להקים במושב "קדימה" בית כנסת נאה לשם ולתפארת, ולאחר מכן הקים ביוזמתו בנין בן שלשה קומות והועידו לפנימיה לילדים יתומים ונצרכים, כשהוא עצמו הופך לאב רחום ומסור לילדי המוסד, ומאידך

ספר תולדותיו 'לב של סבא' ובו מעט מקורות חייו ונפלאותיו

הוא משמש כמנהל פיננסי וכלכלי בפועל ממש, עד שהמוסד הועבר לידי מוסדות חסד לאברהם - סקולען אשר פרשו עליו חסותם.

ר' דוד שהיה נעים ומירות ישראל היה הבעל התפלה והבעל קורא בבית הכנסת בקדימה שהקים, והיה מתפלל לפני העמוד וקורא בתורה בהתעוררות מרובה עד שרבים התקרבו על ידו נעימות קולו לעבודת ה'.

"עולם התורה של קדימה שייך לסבא דוד", אומר הגאון הצדיק רבי משה מרדכי טוביאס שליט"א רבה של קדימה בשיחה ל"באר בשדה" כשהוא מונה חלק משלל פעולותיו בישוב קדימה עצמו: הוא קנה יום אחד בית קפה שחילל שבת, ובהוראת הרה"ק הסטייפלער זצ"ל רכש את המבנה. הוא שכנע אברכים לבוא לגור במושב, ועזר להחזיק כוללים ומוסדות תורה. אחד מאברכי הכולל סיפר כי סבא דוד היה משלם את המשכורות לפני הזמן המיועד. כאשר שאלו אותו האברכים למה משלם לפני הזמן, היה עונה להם במתקנות: "אתם הבנים שלי, אני שמח כשיש לכם שפע".

מהעבודה מנהל החשבונות של המפעל שם עבדו. במשך ימים שלמים נמשך מסע בריחתו באמצעות סוס ועגלה. בכל לילה היו לנים בחורבה אחרת שמצאו בצדי הרכיבים.

לילה אחד נשאר סבא דוד לישון על מושב העגלון, כשמשפחת מלווהו נכנסה לחורבה רעועה. לפתע הופיעה קבוצת חיילי אס אס, וניגשה אליו בצעקות: "למי שייכים הסוסים?", ענה דוד בקול רוטט: שלי הם, פקד עליו קצין הפלוגה: "בוא אתנו, ותאסוף אוכל מחנויות".

וכך היה, בשובעות הבאים ליווה סבא דוד את קבוצת הגרמנים ימ"ש, ומילא רצונם עד שהעבירו אותו למחנה עבודה בטשרנוביץ. במחנה זה סבל מרורים ומכות, עד שהציע למפקדיו שישימש כמנקה המחנה. מצאה הצעתו חן בעיניהם ומילאו את בקשתו, וכך שימש כמנקה המחנה. את משרת המנקה הציע סבא דוד לעצמו, כי ידע שכמנקה ימצא שאריות אוכל ויוכל להשקיש את רעבונו.

יום אחד ניגש אליו אסיר מהמחנה והראה לו טבעת זהב אמיתית. "קח את הטבעת, תמורת שאריות אוכל שתביא לי כל ערב", אמר לו אותו אסיר. לבו הרחום של סבא דוד כבר היה אז מסור לזולת. "אין לי צורך בטבעת הזהב, אביא לך כל ערב שאריות אוכל ללא תמורה", ענה סבא דוד לאסיר.

סיפור הצלה מופלא היו לו לרבי דוד. בסייעתא דשמיא הצליח להיחלץ מתוך שערי המחנה ללא שיעמו או פחד. קח את הטבעת או כלבי שמירה בשעה בכוחות אפסיים נמלט היישר אל גטו טשרנוביץ, ובבית הראשון התקבל בכבוד, ושם שהה תקופה ארוכה.

בגטו זה נשא סבא דוד את אשתו, ולאחר כשנה אף נולדה לו בתו שפרה. אך לאחר מס' חודשים נהרגה אשתו הצעירה מהפגזות הנאצים ימ"ש, והוא נותר גלמוד עם בתו היתומה לבד.

לא עבר זמן והצבא הרוסי כבש את טשרנוביץ ותופי המלחמה שכבו. אך כשביקש סבא דוד לנסוע עם בתו אל הוריו בבוטושאן, לא הורשה להוציא את הילדה שהיתה רשומה על שם אשתו, תושבת העיר טשרנוביץ. בלב דומע נפרד בבכי מבתו הקטנה, מותיר אותה אצל גיסתו שהבטיחה לשמור עליו עד שיצליחו להחזירה אל אביה.

לאחר שנפגש עם הוריו ביקש לחזור לטשרנוביץ, אך אז כבר היה מאוחר לאחור שהרוסים סגרו את הגבולות ומסך הברזל הפריד בין האב לבת למשך שנים ארוכות.

כאמור, ר' דוד נשאר בודד עם בתו התינוקת. עם סיומה של המלחמה כאשר טשרנוביץ נותר תחת השלטון הרוסי-קומוניסטי ביקש ר' דוד לצאת את רומניה אך הוא לא קיבל אישור יציאה עבור בתו ובשך כך חזר לעירית מכורתו בוטושאן כשהוא בודד וכאוב, אך רבי דוד התחזק בה' אלוהיו ועשה את המוטל עליו, הוא נישא בשנית, קבע את מגוריו בבוקרשט שם התפרנס כחייט. בשנת תש"י זכה לעלות לארצנו הק' עם אשתו ובנו הקטן שנולד לו בבוקרשט, עם הגיעו לארה"ק קבע את מקום מגוריו במושב קדימה וכאן נתגלה יפעת צדקותו כאשר הוא פועל גדולות ונצורות במסירות נפש ממש, למען חינוכם של ילד ישראל.

השיב לב בנות על אבות

רק אחרי נפילת מסך הברזל נסע "סבא דוד" לצ'רנוביץ לחפש את בתו מזוגו הראשון, ובאורח פלא נפגשו האב והבת.

סיפור מציאת בתו אחרי חמישים וחמש שנים היה לנס ופלא וזכורה גם היא בעקשנותו העקבית של סבא דוד. וכך, בגיל שמונים לא נרתע וטס לרומניה, לחפש את בתו שעזב בהיותה בת שנה, ולמצוא אותה סבתא לנכדים יהודיים, ואין כאן המקום להאריך.

רוב ניסים הפלאות

סיפור מדהים, מנפלאות תמים דעים בעולמו אשר ברא, קם והתרחש בימים אלו ממש. בער"ה ניסן תש"ס, מצא אב את בתו האובדת, אותה לא ראה זה 57 שנים. יהודי גבורות, יוצא לאוקראינה הרחוקה לחפש "מחט בערימה של שחת" - ובניגוד לכל הסיכויים הוא מוצא. ולא זו בלבד, אלא שהוא גם מתבשר בבשרה טובה שבתו אותה הותיר אחריו ושממנה מאן לשכות, זוכרת מיהדותה, התחנתה עם יהודי והקימה בית יהודי...

אסון ניהת

סבא דוד ממשך ומספר שהוצעה לו הצעת שידוך הוגנת. הוא כבר היה למעלה מגיל עשרים ונישא בשעט"מ. לאחר שנה נולדה שר'ה. ר' דוד עבד בכפר סמוך ויום אחד הגיע הבית והוא התבשר שזוגתו נפטרה בפתאומיות. ושר'ה, נותרה יתומה מאמא והיא רק בגיל שנה. סבא דוד ביקש מגיסתו - אחות של זוגתו - שתועיל לטפל ביתומה המסכנה.

והנה, לא עבר זמן רב, והרוסים הגיעו עם רכבות של בהמות, והכריחו את כל הזרים לשוב לבתיהם. ר' דוד נאלץ לעזוב. הוא רצה ליטול את ביתו ולהיפרד מבית חמיו - אך הם לא נתנו לי לקחת את הילדה. ובצדק - מדגיש סבא דוד. התנאים היו כה קשים, החיים והמוות שלטו בעירובייה. זה היה מסוכן מדי להתחיל לחצות גבולות על ילדה פעוטה שכזו.

נפרדנו - ויצאנו לדרכנו. סבא דוד הגיע לרומניה, שם נישא בשנית. ר' דוד - התפרנס למחיתו כחיט. הוא רצה בכל מאודו לעלות לארץ. וניסה אין ספור פעמים - אך נכשל. עד שלבסוף עלה על אחת האוניות - יחד עם זוגתו והגיע לארץ.

הוא התגלגל כמו כולם. היה בחיפה, בעתלית, בית ליד ובקדימה - שם עבד לפרנסתו ואחר כך הקים מוסדות לתפארת. תחילה התקשה בפרנסה, אחר כך נסגרו השערים לבית המועצות. וסבא דוד המשיך להתמודד עם התמונה הקשה של רגע ההיפרדות משר'ה בת השנה; מהיתומה שנשארה ללא אם וללא אב לצידה. מי יורע, חשב שוב ושוב, אולי נעלמה במלחמה? אולי? אולי?

כשהתחילה העליה מארצות מסך הברזל לארץ ישראל, הוא קיווה; השתדל; אך כלום. קשה היה לו. קשה מאוד לחשוב בכלל לחזור לאוקראינה לרוסיה. המכות שהפליאו בו ללא רחם, ההתעללויות שלא נגמרו, הוא נרתע. נרתע מהעובדה שהוא עשוי לחזור למקום. ביקש מידידים, מתלמידים, אך למרות ההפצרות הוא פשוט לא היה מסוגל לחשוב לחזור לשם. אולם ככל שחלפו השנים, כך התרבו האכזבות. השליחים לא מצאו מאומה. הקונסוליה אינה יודעת על מי מדובר. חומה איתנה עמדה למול כל הגישושים.

אך לא איש כסבא דוד יתיאש. יתכן שנדרשת ממנו השתדלות מרובה יותר. אז אני אסע. קשה, אבל מה לא עושים בשביל שר'ה שאבא דוד בקושי הספיק להתקשר עימה, ולראות אותה.

ביום שני כ"ז אדר ב' התש"ס יצא סבא דוד לדרך - יחד עם קבוצה של חסידי ברסלב שנסעו לאומן ויחד עם אחד מהתלמידים המקושרים אליו. הוא החליט לנסוע לאומן - ולהתפלל, לשפוך שיח לפני בורא עולם שיאיר את עיניו, שידע מה עלה בגורלה של שר'ה.

סבא דוד עלה על המטוס. ביום שני לקראת ערב הגיע לקייב. הקבוצה נותרה ללון בסמוך לשדה התעופה. למחרת ביום שלישי בבוקר נסעו לכיוון אומן - מקום ציונו של הרה"ק רבי נתנמן מברסלב זצ"ל. בדרך עברו בברדיטשוב - אצל ה"קדושת

הוא כבר עשה הכל. הוא רץ לקונסוליות, הכניס מודעות לעיתונים, הודעות בכלי התקשורת, ובירור אצל יהודים. כל המאמצים עלו בתוהו, אך רבי דוד אינו מרפה. הוא ממשיך בשלו. חשוב לו לנסות. חשוב לו לוודא שהכל כשורה - שזרעו הולך בדרך הטובה - אם הם מהלכים בין החיים.

לא לבד

סבא דוד אינו בודד. מלבד מאות הילדים שלמדו במוסדותיו בקדימה, יש לו שלושה בנים ב"ה מזיווג שני. אך יחד עם זאת, דמותה של התינוקת בת השנה לא משה מזכרונו. הוא נזכר בה שוב ושוב והוא הבטיח לזוגתו השנייה - שהוא יחפש אותה. היא כבר אינה בין החיים. אך הוא, הוא, נשא את דמותו של שר'ה בת השנה בלבד.

תחילתו של סיפורו - מזכירה סיפורים של ניצולים נוספים לאותה תופת נוראה. הוא גדל ברוסיה של אז, ברוסיה הקומוניסטית. הוא כמעט נאלץ להתגייס לצבא כאשר החלו להשמע רעמי התותחים. המלחמה הארוכה, העקובה מזם, החלה לתת את אותותיה. כבר לא היה פנאי לאמן חיילים חדשים - אך הוא לא ידע מנוח, בעה"ב של חברת הסוכר שבה עבד, הודיע להם יום אחד: "חברה תברח. צריך לברוח..."

סבא דוד - התהלך תמיד בתמימות אופינית, צריך לברוח או בורחים. ברח לפולין ומפולין המשיך לאוקראינה, שם כבר היו גרמנים שטיפלו בהם. היה זה בעת שעבד בחצה, כשעבר גרמני והורה לו להתלוות אליו יחד עם הסוס והעגלה שהיו ברשותו. סבא דוד ממשך לספר את התלאות: כמה פעמים היה בטוח שאו טו טו הוא נופח את נשמתו, אבל לא: - הוא הקים משפחה - הקים דורות - הקים מוסדות. אז שלא יתרגש? שלא ישמח? שלא יודה על כל שגימה ונשימה?

הגרמנים, אספו עוד רבים מחבריו, ואחת לכמה ימים העמידו אותם בשורה ושתי חיות אדם הסתובבו לידם ושיחקו באקדיחהם. תמיד היו הורגים אחד, או שנים מתוך מאה. סתם, כדי שיפחדו מהם, כדי שידעו שצריך לעבוד כמו שצריך, שלא יעזו לחשוב לעזור לאמא רוסיה' שהפציעה מטרת שלהם. שיקימו את הגשרים חזרה. שיבצעו כל פקודה עפ"י הדיוק הגרמני.

כשיום אחד היו פרטיזנים באזור, החליטו להורות לכל היהודים לחזור למקומות שמהם באו. הם גרשו את כולם. אך מי יכול היה לעבור גבולות באותם זמנים. הכל היה סגור ומסוגר. סבא דוד ברח כמו כולם עד שהגיע לעיריה מרוחקת שלושים ק"מ מהגבול הרומני: [טשנוביץ] צ'רניביצה. באוקראינה הגדולה, קיימים מספר מקומות מגורים שעונים לשם הזה, צ'רניביצה". זה היה המקום הקרוב לרומניה.

כשקבלנו את מספר הטלפון בביתו של ר' דוד כהן מבני ברק - התחבטנו האם נסתפק בשמיעת סיפורו המעניין בטלפון, או שמא נקבע פגישה וניסע לביתו. הימים ימי ערבי חג. העומס הוא כה רב, עד שנראה שהוא מכתוב את סדר היום. משלא היתה לנו ברירה קבעו לשוחח בטלפון - אבל ר' דוד לא התפנה. חלף עוד יום והזדמנו לאזור המרכז. שוב הרמנו טלפון לר' דוד, שברוב שעות היום לא נמצא בביתו, והוא הרים. כעבור שעות ספורות כבר ישבנו בביתו מרותקים.

מרותקים היינו עוד לפני שהוא התחיל את סיפורו. יהודי נעים הליכות שהגיע לגבורות. מוחו צלול להפליא. הוא זוכר פרטים ופרטי פרטים. יהודי ששמח לקראת כל יהודי. יהודי שהקים במושב קדימה מוסדות לתפארת. כולם שם ילדיו. זוהי התחושה השותפה לשני הצדדים, לר' דוד ולתלמידים. שחלק מהם קוראים לו סבא דוד - פונים אליו כסבא - והוא מתייחס אליהם כסבא, אך יחד עם זאת ניתן לזהות כאן יראת כבוד אצילית.

עיניו בורקות. הוא אף למטבח להביא שתייה. הרי באת מרחוק - הוא אומה, כל היום בדרכים, והטרחת עצמך לבוא אלי, תעשה ברכה הוא מבקש כמעט מתחנן. כאילו והוא זה שביקש שאסור לביתו, ולא אני הוא זה שמטרידו קרוב לעשר בלילה. הוא מראה לנו תמונות מהמוסדות שלו - מביט בערגה על הילדים, הבורחים, והאברכים. הנה הכנסת ס"ת, זה תלמיד שלמד אצלי לפני שלושים ושש שנה, זה לפני ארבעים. את כולם הוא זוכר בשמם. וכולם באים להוקיר לו טובה.

יש אנשים, שנכנסים לבקש את ברכתו, והוא, ברוך ובאהבה מברכם בכל טוב, בכל מה שחסר להם. בשרו נעשה חידודין - כשאנחנו מתחילים לגולל שיחה על הענין שלשמו אנו. אחד מהתלמידים בגיל הארבעים ישב לצידו, ורק אח"כ הבנו מדוע הוא הצטרף.

בשמחה ובאמונה

רבי דוד, תמיד בשמחה, באמונה, שמחנו להכיר, שמחנו על שהתאמצנו לפגוש פנים אל פנים. טוב מראה עינים. כשסבא דוד מספר על התלאות שקראוהו, הוא מודה על הטוב, ועל מה שלא נראה בעיני בשר טוב - כאחד. באותו רוח הוא מספר על לידת בנו מזיווג שני שלאחר השואה, לאחר שנים של סבל. ובאותן עיניים בורקות הוא מספר, שהילד יצא לכביש ובדיוק עברה משאית והוא נהרג לעיניו. מי שחפץ בהולדו חפץ במותו - וסבא דוד לא עושה חשבונות לא לו. יש מי שאחראי לעשות חשבונות - ולמה לי להתערב בעיניים לא לי. נכון שזה אירע אצלי במשפחתי, אז מה? גם לזה יש חשבון.

לפני שפגשנו אותו - שמענו חלק מהסיפור. שאלה אחת ניקרה במוחנו כל אימת שחשבנו עליו: מה פתאום יהודי בגיל הגבורות - מרים רגלים ומחליט לנסוע לאוקראינה הגדולה, לנסות לחפש את מה שהוא נאלץ להשאיר שם לפני למעלה מיובל שנים.

הרבי שמע את מסירות נפשו של סבא דוד, ועל המאמצים שעשה והקרבנות האישית למען המטרה, נתן מיד את הסכמתו לרעיון, וכך בשותפות עם 'חסד לאברהם' של סקולען נרכש המגרש שהפך לשטח משחקים לילדים.

אהבת ישראל יקדה בקרבו ולא ידעה גבולות. אין

וטס לניו יורק. היתה זו הפעם הראשונה בה הגיע לארצות הברית הענקית והזרה, ללא מלווה וללא מודריך, ואף ללא מלה אחת בשפה האנגלית. הוא טועה בדרכים ונשכב על ספסלים בתחנות רכבת, וכל-כולו חס ברדד ותשוש, אך באמונה עזה במטרה הצליח להגיע לביתו של הרבי מסקולען.

מיד פנה אל מנהלי מוסדות 'חסד לאברהם' וביקש עזרה עבור מימון הרכישה.

המנהלים שאף הם היו לחוצים בהוצאות, הגיבו שרק בהוראת הרבי מסקולען יוכלו לאשר את העזרה.

סבא דוד לא רואה שם קושי וטרחה, לבדו קם

לוי" זצ"ל, עצרו במזבז - מקום מנוחתו של אביר הרועים הבעש"ט - התפללו גם אצל רבי נתן מברסלב זצ"ל - והגיעו בעשר בלילה לאומן. שם התכוננו להיות עד לאחר יום הולדתו של רבי נחמן - בראש חודש ניסן.

ביום רביעי בבוקר, השכים סבא דוד והתפלל. הוא ביקש מהקב"ה, שיאיר את נתיבותיו, שיכוון את דרכו. תלמידו שהצטרף אליו התעניין והשיג נהג שמכיר בסביבה כל סימטה וכל פינה. הוא יצר איתו קשה, הסביר לו את מטרת הנסיעה, וביקש שיסיע אותם. להיכן? שאל הנהג הגוי שבו להם; להיכן ניסע אחרי חמישים ושבע שנה? תדעו אני לוקח כסף על כל ק"מ. סע לצרניביצה ביקש סבא דוד. הגוי שכאמור הכיר הטיב את הסביבה, התניע ושם את פעמיו לכיוון העירה הוותיקה הזו.

נסיעה מתישה

לאחר שעתיים וחצי של נסיעה מתישה בכבישי אוקראינה הגיעו [אטסרנוביץ] צרניביצה. סבא דוד מביט, מסתכל סביבו - איש לא נראה ברחובות. הכל כאן אפור וחדר גונוני. הוא כלל לא הכיר את המקום. הבתים לא היו נראים כאותם הבתים שעזב, יתרה מזו: ברחוב שהיה בו גר מעולם לא היו מספרי בתים. "הרחוב הראשי" מסביר סבא דוד - "רחב כרוחבו של שולחן רחב". במקום המרכזי ביותר בעיירה הם עצרו, וציפו ליצור בעולם שיעבור שם. שיכול להתחיל לגלגל שיחה.

משפגשו בגוי הראשון שאלוה האם חיים כאן עדיין יהודים, וזה הפנה אותם לביתו של יהודי ברחוב סמוך. שיחה קצרה עם היהודי המקומי העלתה חרס בידם. הוא אינו יודע לא על סבא דוד ולא על שרל'ה, "ובכלל אחרי כ"כ הרבה שנים אין לכם מה לעשות אלא לחפש, במקום שרוב תושביו עזבו עם תחילת המלחמה?" - אמר שאל אותם. "אם אתם דווקא מתעקשים, אני מוכן להראות לכם היכן חי יהודי נוסף, תשוחחו איתו" - הוסיף היהודי מיניה וביה.

לאחר מספר דקות של נסיעה הם עצרו בפתח ביתו של יהודי נוסף. לקראתם יצא יהודי קשיש, ששאל לרצונם. וסבא דוד, בפעם המי יודע כמה מספר את סיפורו: אני הוא דוד כהן, השארתי כאן בת לפני 57 שנה ואני מחפש ומרפש, אולי אתם יודעים מהשו?

השעה היא שעת צהריים מאוחרת. ברחוב השתררה דממה - ורק המילה "נייט, נייט, נייט", הדהדה עד לקצה הרחוב. ר' דוד מנסה שוב ושוב - מנסה להזכיר את שם זוגתו הראשונה, אך שוב: "נייט, נייט".

סבא דוד לא התיימש, מספר לנו תלמידו שנלווה אליו. הוא ניצל את סבלנותו של היהודי וניסה שוב ושוב לרענן את זכרונו, כאילו ולא עברו שנות דור, כאילו ואם הוא ישאל עוד פעם - התשובה תהיה שונה. השתתפנו בצער. אפילו הנהג הגוי - נד בראשו לאות רחמים וחמלה מול היהודי הקשיש שטרט וגמע מרחקים, מטלטל בדרכים, לחפש, כאשר אין לו צל מושג מה אירע לבתו מאז שעזב אותה לפני שנים כה ארוכות, כשהמלחמה הארורה והאכזרית נתנה את אותותיה בכל האזור.

סבא דוד פנה ללכת. גם היהודי השני שפגש לא החכים אותו במאומה, מעבר לעובדה שהסכים להתלוות אליו ולהראות לו היכן גרים שלשה יהודים נוספים שחיים בעיר. זוגתו של האיש - בגיל

הגבורות אף היא - שראתה שהשיחה מתארכת יצאה לחצר לבדוק איזה חדשות מענינות כ"כ את בעלה עד שהוא מתמהמה דקות ארוכות.

היהודי מסביר לה שהוא מנסה לעזור כאן לאדם בגילו שהגיע מישראל, לחפש בת אבודה. "אין לי מושג מי זומה, אולי היהודים האחרים יודעים, אני מנסה ללוות אותו לעזור לו". האשה הסכימה בחפץ לב. לעזור ליהודי מבוגר למה לא? סבא דוד, פונה ללכת שואל את היהודי אם זוגתו גם היא בת ישראל? היהודי מהנהן בראשו. וסבא דוד פונה אליה ואומר, אני דוד כהן מישראל מחפש אחר בת שנותרה לבדה יתומה מאם - שמא יודעים אתם מהשו?

יודעים מהשו...

"דוד כהן, דוד כהן", אומרת שואלת האשה ספק את עצמה ספק את סבא דוד, תוך שהיא מתקרבת מעט לעברו: "אתה הוא דוד כהן, רואים, רואים תווי הפנים שלך לא השתנו; איך לא זיהיתי שאתה הוא דוד כהן. נכון יש לך זקן, אבל תווי הפנים, כאילו ולא השתנו. את בתך אתה מחפש? מה אתה אומר? אך בתך אתה מחפש? דוד כהן מחפש את בתו, דוד כהן, בעלה של פרדאל, זו שנפטרה כשהייתה צעירה לימים?"

סבא דוד מפסיק את סיפורו, מזדקר באחת כאילו רץ אל הארון הסמוך בשוכבות נעורים, ומתחיל לרקוד ולפזם. הוא מוציא משם טליתות, כיפות, חמשה חומשי תורה, סידור תפילה, נרתיקים לתפילין, כך הוא אווזם בידו. ומתחיל לנופף איתם: "אתה רואה, אתה רואה" - הוא שואל אותנו, "הנה הטלית, התפילין בדרך אצל הסופר, ספרי היסוד. כיפות בשתי צבעים - צבא כחול וצבע שחור מה שיבחר שיהיה לו"... הוא מוסיף דבר חידות, שאותו הוא פותר עד מהרה:

"זה בשביל החתן שלי", מספר לי סבא דוד. "כן, אני אסע, אסע אליו בחג השבועות בעז"ה פעם נוספת. אם יהודי הוא? ב"ה כשייעצת דשמיא הוא יהודי. יש לו בת גם היא נשואה עם יהודי. הם לא יודעים הרבה על יהדותם - אבל הם יהודים" צוהל סבא דוד. "גם לחתן של החתן שלי כבר יש ילדים - כולם יהודים. הטוב כי לא כלו רחמיו, והמרחם כי לא תמו חסדיו".

איחוד משפחות...

"תמשיך לספר", מבקש סבא דוד מתלמידו; "הוא היה איתנו, שמע ראה"... תלמידו של סבא דוד נרגש אף הוא. אנחנו מביטים על פניו השלוות של סבא דוד: עיניו בורקות, פניו נוהרות - ורוצים לשמוע ממנו, מבקשים להפנים את ההבעה את התחושה. רבי דוד אווזו בידינו משל ממשש הוא אם חוזה בהקפיץ או שמא הוא מספר מה שאירע עימו לפני שבוע בלבד.

"ובכן", ממשיך סבא דוד, "האשה הקשישה שיצאה מפתח ביתה, אינה אלא גיטתי. אחותה של זוגתי הראשונה פרדאל ע"ה. כשדמעות בעיניה היא ספרה לי ששרל'ה שהשארתי אותה בבית חמי לפני קרוב לשישים שנה, ומאז אני ממאן לשכוח ממנה; מנסה בכל דרך לעלות על עקבותיה; כובש את הפצעים שממאנים להגליד מאותם ימים קשים - מוכן בגיל הגבורות לצאת לדרך ארוכה - לחפש מחט בערימה שחת - לצאת לאוקראינה הגדולה

ולהזכר באחת באותן תלאות - ובכן, שרל'ה חיה וקיימת, בעיר ויניצה - מרחק נסיעה של שעתיים בלבד מפרידות בני לבין ביתי האובדת".

גיטתי ידעה עד כמה חשוב לי לשמוע שהכל מתנהל אצלה כשורה. ומיד סיפרה לי על ילדים, ונכדים, שהולכים בדרכו של סבא - של סבא דוד. כולם בנים לעם סגולה. היא התנצלה. בעלה שהתחתן איתה מאוחר יותר כלל לא ידע על גיסו לשעבר שקראו לו דוד כהן. איש לא סיפר לו, מהיכן שידע?...

את שהתרחש באותם רגעים, לא ניתן לתאר. הנהג הגוי - זה שכל מה שמעניין אותו זה כסף ועוד כסף - צוהל משמחה. אני לוקח אותך לבת שלך, לא רוצה כסף לא כלום. בוא וניסע. נכנסנו הביתה מספר רבי דוד, גיטתי התקשרה לבית בתי. חתני הרים את הטלפון, בתי לא הייתה בביתה. "חמ"ך יושב אצלי בבית, ותיכף אנחנו יוצאים לבקר אתכם - כולנו יחד". החתן, שהיכן כי דעתו של דודתו השתבשה לא ידע כיצד להמשיך את השיחה.

הוא יודע שזוגתו הייתה יתומה. הוא גם יודע שזוגתו חיפשה אחר אביה. היא תמיד ציינה בפניו שלמרות שלא זכתה לחיבוק אם, חשוב לה מאוד להתרפק על ברכי אביה. לנסות. והיא ניסתה. היא ביקרה אפילו בישראל הקטנה ולא מצאה. לאחרונה היא כבר השלימה עם המצב שככל הנראה אביה נעלם במלחמה. והנה ללא כל הודעה מוקדמת מספרים לו - שלאחר כמעט ארבעים שנות נישואים הוא מקבל לביקור את חמיו. עברו דקות ארוכות עד שסבא דוד עיכל את הבשורה המרגינה, ועד שהחתן השתכנע לשלרל'ה מצפה הפתעה.

אך לא איש כסבא דוד יאבד עשתונות. עברו שנים כה ארוכות - יש להתפלל שהביקור עם כל המשמעות הכרוכות בכך יעבור בשלום. תחילה התעניין האם בית החיים קיים במקום. לאחר ששמע שגיסתו מקפידה לצאת פעם בשנה לבית העלמין לפקוד את קברה של אחותה - פראדל - יצא אף בעלה - לשפוך שיח. לא הרבה מצבות נותרו על מקומם. אך אחת מהיחידות היא של פראדל. הנה, הצביע - פ.ג. מרת פראדל ע"ה... אשת ר' דוד כהן שליט"א. רק לאחר מכן יצאה הקבוצה לפגוש בשרל'ה.

מראה נרגש...

"פאפא, פאפא", התייפחה שרל'ה. "שרל'ה, שרל'ה", התייפח סבא דוד. כן, הוא מעולם לא שוחח עם בתו, והנה זיכהו ה' ובער"ח ניסן התש"ס הוא זכה לכך. שיחות ארוכות לא נערכו שם - כי אם שירים, תשבחות ואף ריקודים. סבא דוד בחכמת החיים שכה מאפיית אותו ידע לנווט את הפגישה בס"ד על הצד הטוב ביותר. לאחר מספר שעות התרום רבי דוד והצהיר שהוא חוזר לאומן. היום הוא יום הולדתו של רבי נחמן מברסלב. היינו שם בבוקר, עכשו נחזרו ונתפלל, נודה להשי"ת על כל הטוב אשר מצאנו בדרך.

מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי. ואשר אתה עתיד לעשות עימי ועם כל בני ביתי. מפזם רבי דוד. ואנו חשנו שהנה לאיש חמודות נגלה רז...

(מתוך מאמרו של מנחם בן-ישי, 'המודיע' ט' ניסן תש"ס)

כמה תענוג ונחת רוח היה לו ל"סבא דוד" בעת שזכה לראות את פירותיו של המוסד הק' בקדימה ובפרט את הבחורים הלומדים שהמשיכו לחבש את ספסלי הישיבות הקדושות המפורסמות בירושלים ובבני ברק ועד שזכה לראות מקימים בתים נאמנים בישראל לתפארת מוסדות סקולוע.

ללא כוחות לבית החולים. עם קשיי נשימה רציניים, אך למחרת בבוקר שוב נמצאה מיטתו ריקה. סבא דוד נסע שוב לקדימה לסיים את מלאכת הריצוף, כי לכבוד שמים לא היה לסבא דוד מעצורים ושיקולים אישיים. הוא עסק להדליק את הנרות שיאירו את העולם.

ספור סיפורים נשמעים מכל אחד שפגש, ולא תכלה היריעה לתאר את מעשיו האציליים יום יום, עד לימי האחרונים. כששכב פעם בבית החולים שמע שאחת הקומות של בנין המוסדות עומדת באמצע שיפוץ והרצף לא הופיע לרצף. ברח רבי דוד ממיטת חוליו ובמו ידי רצף את החדרים, ובסוף היום חזר

'סבא דוד' יום והקים עוד ועוד מוסדות תורה וחסד. וכך בשנת תשל"ז קנה דירה ברחוב מהרש"ל בבני ברק, כאשר כעבור זמן מה נתן את הדירה ליישבת 'מרכה תורה' - ישיבה ליוצאי חוץ לארץ, ולעצמו השאיר פינה קטנה לעצמו למגורים, ולכאן היה מגיע בלילות לחלץ עצמותיו ולמנוחת גופו בכדי שיוכל להשכים שוב בבוקר לאסוף כספים למטרות הצדקה להם הקדיש חייו, כמו החזקת המוסדות במושב קדימה, וכן החזקת מספר כוללים וכוללי ערב בבני ברק. 'סבא דוד' זכה וכיום דירתו היא חלק מבית הכנסת 'שטפנשט', כאשר זכינו ורכשנו את הדירה ממנו בכסף מלא אותו העביר לבתו האובדת שנמצאה במעמק א י וכפי שהתבטא ואמר לה בעת הענקת הדירה: "זהו פיצוי על 55 שנים בהם לא יכלתי להעניק לך חום ואהבה כרחם אב על בתו".

דודף צדקה וחסד

באחת הפעמים כאשר הגיע לאחת מהישיבות הנודעות בבני ברק פנה אליו ראש הישיבה וסיפר לו כי בישיבה לומד חתן עליו מצוין שיום חתונתו מתקרב ואין בידו סכום אפילו כדי השכרת דירה להתחיל בה את חייו. כששמע על כך רבי דוד הודיע על אתר כי יש לו דירה הגונה לזוג הצעיר ומצידו הם יכולים להכנס אליה בלמים הקרובים. רבי דוד מסר את דירתו הפרטית לאותו חתן, כשהוא עצמו עבר להתגורר במחסן שבחצר הבית.

באותו שבוע ראה אותו אחד ממקורביו כשהוא סוחב שני כיור מטבח חדשים ברחובות בני ברק, לתמיהתו הסביבה כי אין זה מן הראוי שזוג צעיר ייכנס לדירה עם מטבח ישן ועל כן החליט להחליף את המטבח, וכיורים אלו קיבל בתרומה מאחת החנויות בבני ברק.

הרה"ג ר' אברהם קליין מוסיף עובדה מדהימה, "באחת משעות הבוקר המוקדמות פגשתי ברחוב כשהוא בקושי עומד על רגליו מחמת חולשה, כשהתעניינתי במצבו סיפר לי כי לא הכניס מאומה לפיו. כאשר הפצרת בו לעלות לסעוד בבית ענה בפשטות מדהימה כי נמצא הוא כעת באמצע 'העבודה' ואינו יכול לצאת. לא הועילו כל הפצרותי עד שהתחייבתי לתת לו סכום משוער אותו היה אוסף במשך כחצי שעה עד שעה ורק אז נענה לבקשתי".

רבי דוד עצמו חי בדחוקת כפי שמספר אחד ממקורביו "באחד הלילות התקשר אלי ר' דוד, והודיע לי כי חש הוא ברע, כמוכן שרצתי מיד לביתו ונדהמתי לראות כי בבית שורר רעב פשוטו כמשמעו, חיפשתי במגירות אחר דבר הראוי לאכילה ולא מצאתי.

כל זאת כאשר באותו זמן ראיתי בבית סכומים נכבדים ביותר שהיו כולם מיועדים לחלוקה".

והיה ברכה - במה כוחך גדול?

"סבא דוד" זצ"ל זכור עוד רבים כאחד משרידי גבאי הצדקה מדור העבר, רבים זוכרים איך שהסתובב בבתי הכנסת בבני ברק והרעיף מברכותיו על המתפללים. בכוחותיו הדלים כשהוא נשען על מקל הליכה עבר מבית כנסת אחד למשנהו וזיכה את הרבים במצוות צדקה.

מפה לאוזן עברו בבני ברק סיפורי פלא על ישועות ונפלאות שראו אנשים בזכות ברכותיו, ולהיכן שהגיע נעמדו אנשים בתור לקבל את ברכותיו, כמוכן לאחר שפתחו את כיסם וליבם.

אחד ממקורביו של סבא דוד זוכה לארחו בביתו וזכה לקבל ממנו קנינים של רוחניות הוא הרה"ח ר' אברהם קליין מבני ברק. לשוחח עמו על סבא דוד זו מערכת מרתקת מלאה אוצרות יקרות אותנטיות ומקוריות.

היה זה בחג הפורים באחד השנים בה סעד סבא דוד את סעודת הפורים בביתו של הרב קליין. השמועה על שהותו בבית הביאה המונים להתברך ביום המסוגל, והיו הברכות קולחות מפיו כמעין המתגבר, וכדרכו בקודש כל ברכה עטופה ברוח הקודש.

בין לבין העז הרב קליין לשאול את סבא דוד, מאיפה הכוח לראות מה האדם צריך ולברכו?! סבא דוד שהיה בעיצומו של חג הפורים ומבוסס כמצות היום חייד את חיוכו המתוק וענה:

לא נביא אני ולא כן נביא אני, אלא שבכל יום בטרם צאתי לאיסוף המעות הולך אני לטבול במקוה, ומתחת למים אומר אני, 'רבש"ע גלוי וידוע לפניך כי לא נהניתי מפרוטה אחת לעצמי, אבקש ממך שיתקבלו ברכותי לרצון בכדי שלא אקח כסף חינם מעמך ישראל".

את כוח ברכותיו היה סבא דוד מייחס להיותו כהן. "וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה", היה אומר בחיבה יתירה ומאחל משפט ברכה ליהודי שעמד מולו.

תוכחת מגולה ומופלאה

סבא דוד היה עמל וטורח באסיפת כספי צדקה למוסדות. ומעניין לציין כיצד שילב בין התרמת יהודים לבית אמירות של תוכחה נקודתית אמירות פלאיות משכל האנושי וכיצד קלע למטרה, לאחד אמר: "זאלסט נישט שלאפן ביי דיינע קינדער", [שלא תישן אצל ילדיך...] היה זה יהודי מבוגר שנתן לו תרומה.

האיש היה בהלם! מאיפה אתה יודע? שאל את סבא דוד. התברר כי אותו מבוגר גר מזה מספר שבועות אצל בנו והדבר מפריע קצת למשפחה.

"תתפלל מנחה במנין", קרא סבא דוד לבחור שנתן לו תרומה. והבחור הודה שזה זמן רב שהוא מתפלל מנחה בחדרו בישיבה ללא מנין.

"תכבד את המגיד שיעור", אומר סבא דוד לבחור אחד. ולחבירו שנותן לו תרומה הוא קורא בתמימות, "לך לישון מוקדם כדי שלא יכאב לך הראש". והבחור הלזה מתפלל מניין לו לסבא דוד על כאבי הראש התוקפים אותו לאחרונה.

"לא היה שייך לעבור ליד סבא דוד ולא לקבל ברכה. תמיד היו אלו ברכות מתאימות שיצאו מלבו החם והאוהב", מסכם כל מי שנוכר מסבא דוד.

סבא דוד היה דבוק ומקושר להרבה רבנים ראשי ישיבות וצדיקים זיע"א ויבחל"ט שליט"א, אשר חיבבוהו והעריצוהו, והאצילו מברכותיהם עליו, וביקש תמיד עצה מרבותיו בפעולותיו החשובות. סבא דוד היה שמת בשמחת כל אחד, ומצפה תמיד לישועתו של כל מי שהכיר. תמיד זכר לטובה את הצריך ישועה בתוך ישועת כלל ישראל הכללית.

בערוב ימיו

סיפור מציאת בתו אחרי חמישים וחמש שנים כרוכה בעקשנות של סבא דוד. בגיל שמונים לא נרתע וטס לרומניה, לחפש את בתו שעזב בהיותה בת שנה, ולמצוא אותה סבתא לנכדים יהודיים, ואין כאן המקום להאריך. (ראה להלן במסגרת)

סבא דוד השיב את נשמתו מלא במעשים כבירים ואדירים ועשיר בשם טוב ובמעשיות מופלאות הנזכרות על-ידי אלפי מעריציו, ובמושב קדימה ממשיכים הנרות שהדליק סבא דוד להאיר את האזור כולו בתורה וחסד, מעשה ידי דוד.

היה זה ביום ראשון ז' בטבת תשס"ח, היום בו השיב ר' דוד את נשמתו הטהורה ליוצרה. השמועה על פטירתו עשתה לה כנפיים. בלב קרוע ומורתח נפרדו ממנו המוני אוהביו ומקוריו ומעריציו. קהל גדול ליווה אותו למנוחות אל בית העלמין במושב 'קדימה'. קהל גדול של אבלים, שנתרו מיותמים וכואבים - ללא סבא.

הסבא שהיה לאבא למאות יתומים

כבר בהיות רבי דוד כהן זצ"ל בן שמונה שנים העיד עליו הרה"ק משטפנשט זי"ע ואמר לאמו: "אל דאגה. בנך עוד יהיה יהודי טוב ויעזור להרבה

ברכת כהן, מברך את ילדי המוסד שהקים וטיפח כל ימי חייו

הצריך ששימש כבית הכנסת הראשון בקדימה אשר ליווה את הזרז להקמת מפעלי התורה והחסד שהקים ביישוב

יהודים" עתה במלאות השנה לפטירתה, אספנו ושמענו מפי ידידי ותלמידיו קווים לדמותה הזכה של "סבא דוד מקדימה" - צדיק באמונתו יחיה

"אם תשאלו 'בני ברק' טיפוס: 'מי זה הרב דוד כהן?' כנראה שהלה יקמט את מצחו ויתאמץ להיזכר אך אם תזכירו בעצב: 'סבא דוד איננו', תפוצצה אנהות רבות, ואולי אף תצרכנה את העיניים דמעות געגועים מלוחות..." כך נכתב לאחר פטירתו של רבי סבא דוד זצ"ל.

מדוע, כי השם "סבא דוד" היה למושג, לתוכן רוחני ויציקה איתנה של רגש יהודי חם ומלבב - - -

'סבא דוד' היה שם נרדף לעשייה בלי גבול ובמסירות נפש למען כבוד שמים שמים. "סבא דוד" הפך לסמל לאמונה תמימה ומוחשית, שמחת חיים שופעת ולהתנשלות עצמית גמורה. בדמותו גילם זהירות מופלגת מכל סרך של הנאה מכספי הקדש, ומעל כל אלה ביטא המושג "סבא דוד" את הלב הגדול. כל היה לו לסבא דוד, לב שופע אהבה כלפי כל דבר שבקדושה. היה לו לב גדוש באהבת חנם ואהבת ישראל שאין לה סוף. היה לו לב רגיש שקלט כל איתות של צער ומצוקה. היה לו לב רחום שהשתתף בצערו של כל יהודי כאילו היה זה צערו האישי. היה לו לב חם שחיפש הזדמנויות להביא שמחה ומזור לכל אחד ואחד. כל כך אהב ??? היה עוסף חמלה, "צדיק שלי, אתה צדיק".

היה לו לב של סבא -

איך אפשר להקיף ביריעה קצרה זו שמונים ושש שנים של עשייה בלתי נלאית? איך אפשר למצות במילים דמעות של גדול בישראל? אי אפשר.

ביריעה שלפנינו ננסה לגעת בקצה קצהו של מנהגיו המהווים סוג של דרך מוסר. ננסה לאחוז בשולי טליתו של 'דרך ישראל סבא'. ושביכי אור הללו שמתקבלים מדמותו הקורנת, יאירו את ליבנו-אנו ויעזרו לנו להתרומם בעקבותיו טפחים רוחניים מע"ג הקרקע.

סבא של כולם

דמותו של סבא דוד היתה מאירה וקורנת. אור זה התגלה והתבטא באופנים רבים ומגוונים: בסיוע והעזרה שהושיט לכל נזקק, באהבה שהרעיף על כל אדם, כל אחד ואחד שהרגיש כבנו ממש... בקירוב יהודים תועים לדרך התורה, בקיבוץ צדקה בעמל ובמסירות. בזהירות מכל סרך של?? בברכות הלבביות שהאציל על סובביו, בשמחת החיים ובהתלהבות שאפיינו אותו כל ימי חייו, באמונה התמימה והמוחשית שהיתה חדרה בו ובאינספור היבטים נוספים. עשרות גוונים קסומים, שנבעו ממקור אור אחד: מליבו של סבא דוד.

בהיותו בן שמונה נפל ושבר את רגלו. אימו הצדקת נחפזה אל הצדיק משטפנשט וביקשה את ברכתו. הצדיק הרגיעה ואמר: "אל דאגה. בנך עוד יהיה יהודי טוב ויעזור להרבה יהודים". אכן, ברכת הצדיק התקיימה במלואה.

שנים אחדות לאחר מכן, בהיותו במחנה עבודה, ראה בעיניים כלות כיצד חבריו לגורל דועכים הזה אחר זה ממחלת הטיפוס. אז נשא עיניו לשמים והבטיח: "ריבנו של עולם, אם אוכה להינצל מהתופת הזה ולהישאר בחיים - אני מבטיח לדאוג להאיר נשמות של ילדים יהודים ולהדריכם באור התורה!" אכן, את הבטחתו קיים על הצד הטוב ביותר.

בוטושאן, תרפ"א

תולדות חייו וקורותיו של רבי דוד מתחילים בשנת תרפ"א בעיר בוטושאן שבצפון רומניה, להוריו הצדיקים, ר' משה ומרת חיה רייזל. על תקופה זו נשתמרו פרטים בודדים בלבד, כי ברבות השנים

מיעט סבא דוד לשוחח ולספר מימי ילדותו ומבית הוריו. יתכן וקשה לו לזכור באותם ימי חסרי דאגה, שנדערו בזכרונם עם פרוץ השואה הנוראה.

שני סיפורים שסיפר כעבור שנים, מטמיעים בפנינו זעיר קצהו אודות הבית הגדול בו גדל: אימו אשת חיל וחסד כרוכים יחדיו, היתה. היא היתה נוהגת לכבס חולצות לבחורי הישיבה שלמדו בבוטושאן היתה מתקנת ותופרת את החולצות, במסירות ואהבה.

הוריו היו קשורים בלב ונפש לאדמו"ר משטפנשט זי"ע, וכיבדו והוקירו את גדולי התורה ולומדיה.

זכינו לזכיה מיוחדת. כיליד בני ברק, הכרנו מעט את ר' דוד מקרוב. אמת כי לא ידענו מה טומן בחובו אציל הלך זה, אך מכמה ביקורים בבית האבות וויז'ניץ אצל סבתי ע"ה, ומהתפילות בביהכ"ס איצקוביץ התודענו לדמות פלאים זו.

בזמן תפילת שחרית הוא הופיע, מדדה על מקלו, 'כדאי לכם לתרום' היה מכריז כדרכו מדי יום. ואם מישוהו היה מסב עם היד תנועה בלתי מחייבת, היה תופס את ידיו ומרעיף מברכותיו "הי יעזור שיהיה לך" אמר בקולו הדרך והמתחנן, והמשיך בדרכו.

נכנסו לחדרו פעם בבית האבות ביום שישי בצהריים ודרשנו בשלומנו. רי דוד כדרכו ממשך לעסוק בוריוות בהכנותיו לקראת שבת אך לא מונע עצמו מסבר פנים יפות ומסבירות ומהענתק הרגשה כאורח רם דרג... כי כולם היו אצלו רמי דרג אפילו ילד קטן שהיה מגיע אצלו היה מתייחס אליו בכבוד.

היו לו תמיד אמרות שנונות שטומנות בחובם מוסר השכל. היו לו תמיד 'סוכריות מילוליות' להתענג ולהתבשם עליהם. כששאל אותנו מה לומדים בישיבה ואיך זה הולך - ענינו לו: "ברוך השם". ור' דוד לא מרפה, הוא רוצה לשמוע באמת מה למדנו והיכן אווזים, הוא מתענין בווז'ניץ הישיבתים, והוא עונה ואומר: "לא, זו לא תשובה מספקת, לא עונים כזו תשובה". ר' דוד רצה עומק, רצה אמת לאמיתו ולא אמירה הפוטרת.

ואז אנו מבחינים איך שר' דוד מלביש את ה'בעקטישע' הפרחוני, מסדר החדר בוריוות האופיינית לו ונחפו. "עבר שבת היום צריכים ללכת למקוה בוויז'ניץ" הוא מפטיר ומברך לשלום בחן בנועם יהודי ובהאבה וחום. יהודי מבוטושאן של מעלה -

"אמא שלי לימדה אותי: לא לגעת ב'כלי קודש', לא ברבנים לא מנהיגים, כלי קודש זה אש קודש!" היה ר' דוד שח ותמיד היה חוזר ושונה ע"כ.

"כי הצלת נפשי ממוות"

בעת התגעשו העבים בשמי אירופה המעטירה עבר ר' דוד בבית חרושת לסוכה. באותה תקופה התקדמו הגרמנים לעבר רומניה אל מקום מושבו. מה יעלה בגורלו? מה יעלה בגורל הוריו האהובים ומשפחתו היקרה? דוד טלטל בראשו כמנסה לגרש את המחשבות המחרידות ממוחו. "מה היה לך דוד?" גער בעצמו. "האם שכחת מיהו המנהל את העולם? אם נזעק אל ה' וודאי יושיע

אותנו!". באותו רגע נפתחה הדלת ומנהל המפעל פונה אל עובדו ונותן עגלה עם סוסים "אני מציע שתיקח ממני עגלה וסוסים ותבריח את הגבול יחד עם משפחת רואה החשבון לכיוון פולין. עוד באותו ערב נפרד ממעבידו. לא היתה זו פרידה ארוכה, לא היה זמן לדיבורים, ובדרך זו נמלט ר' דוד ברח והבריח את משפחתו עד שעם רדת החשכה התרחק מבוקובינה. רק אז כאשר חש בלאות הנמסכת בכל אבריו, מצא בית עזוב שם החנה את העגלה ללינת לילה. עם שחר שוב המשיך בדרכו כאשר בערבים היה חונה בחורבות ובתים עזובים, כל רצונו היה להתקדם הלאה למקום מבטחים.

באחד הלילות כשהלכו בני המשפחה ללון ור' דוד נשאר לנמנם על מושב העגלון עם הסוסים בכדי להשגיח עליהם. לפתע התעורר בהלה לקול פסיעות רועמות, בדיק לאותו מקום הגיעו הגרמנים. "מי מנהיג את הסוסים?" שאל - נבח אחד מהם. "אני" השיב דוד בקול רוטט. הם ציוו עליו לעלות והורו לו ליסוע עמם לאסוף מהחנויות את כל האוכל. ממקום מושבו נאלץ ר' דוד להביט במעשי הטבח מעוררי הפלצות של הגרמנים, וכן מה קורה עם כל היהודים שבורחים. "בכל הצמתים היו חיילים גרמנים, ונשים וילדים וקנים נסים על נפשם והגרמנים אחריהם" - היה מספר כעבור זמן העבירו אותו למחנה עבודה בעיר טטרובניץ כאשר ימיו הבאים היו מלאים סבל וייסורים, תוך עבודות פרך.

מנשק כיפותיה של ארץ ישראל

בשנת תש"י הצליח ר' דוד לנשק כיפותיה של ארץ ישראל ולחונן את עפרה של ארץ הקודש יחד עם אשתו ובני הקטן - היה זה לאחר מסע נודדים ארוך ומסע יסורים קשים משאלו. הוא עבר היסטוריה ארוכה רווית כאב, כאשר רעייתו ע"ה שעמה נישא בימי המלחמה נפטרה בעת ההפגזות במלחמה והוא נותר אלמן עם תינוקת יתומה בת שנה. כשחזר לעיר מגוריו בוטושאן נישא בשנית כאשר כל אותה עת הודרך את מנוחתו חלום אחד: לעלות לארץ הקודש!

כאן שוכנו בתחילה במרכז עליה בחיפה. לבקשתו של רבי דוד לקבל מקום מגורים משלהם, שלחו אותם למושב 'קדימה' סוף סוף הגיעה משפחת כהן אל המנוחה ואל הנחלה. אמנם שוכנו באוהל, אך הנה יש להם פינה משלהם ובארץ הקודש! וכי קלה היא בעיניכם? שמחתם היתה גדולה.

"גרנו באוהלים - היה רי דוד מספר - ולמרות זאת השמחה היתה גדולה. פינה משלנו. הם נתנו לי עבודה במקום, לתקן את האוהלים. אני עוד זוכר את המשכורת שלי, לירה שישים". אפשר לדמיין את החיוך שלו. בעיניו ניצת זיק שובבות. "היו הרבה תיקונים" - מתגנב צחוק אל קולו. אהרן בנם השני נולד בארץ, וכעבור שנה כאמור קיבלו דירה. 'קדימה'... להוסיף נדבכים לידישקייט.

בקדימה החלו להיטות שושלת פרקי חייו המעטירים. כי היא גולת כותרת פעליו בימי חיותו והיא אשר היוותה למוקד המרכזי בחייו תוך הקדשת כל מהותו לכך - המושב 'קדימה', ופריחתו הרוחנית. כל חייו היה פעיל ונמרץ ובכל מקום אליו הגיע ר' דוד נהפך מיד למבצר רוחני ומגדלור תורני שזוהר למרחקים. שם באיזור השרון בין נתניה לכפר סבא במושב קדימה שנוסד בשנת תרצ"ג, קבע מושבו ושם תקע יתד לפעלו.

יהושע חנקין מראשי "הכשרת היישוב" הועיד את קדימה ליישוב גדול ומשגשג, אולם עברו שנים ארוכות בטרם הפכה התקווה למציאות מכיוון שבעיות בטחוניות שהתעוררו ובעקבותיה משבר כלכלי, תנופת ההתיישבות נעצרה. מובן, שכשם שגם הצבה הגשמי של 'קדימה', לא היה בכי טוב הרי שגם מבחינה רוחנית שרתה בה השממה, שימון של רוחניות במלוא מובן המילה, קיבוץ, קיבוץ! רק עשרים אחוז מתלמידי בית הספר ה'דתי' במושב, היו אכן דתיים. ארבעים אחוז מתוכם היו מסורתיים

וארבעים הנוספים - לא נכללו בכלל שומרי התורה ומצוות.

בדרכיו הנעימים ומשברי הפנים לכל, הצליח ר' דוד לחולל את הבלתי יאומן, את המהפך האדיר שהביא בבשורתו ייחוקק ללא ספק, לעולם. שנה לאחר הגיעו לקדימה כבר החליט על הקמת בית הכנסת. לפרנסתו החליט להקים לול קטן בשביל להתפרנס ממנו, אולם בינתיים לא היה להם בקדימה בית כנסת, ומבנה ארעי שהוסב לשם כך שכן בתוך צריף עם גגון פח שחיפה עליו.

יום אחד - היה זה בימות החורף כשהגשם דולף לתוך הצריף - נעמד במרכז בית הכנסת וקרא בקול נמרץ: "רבותי, הגשם דולף לתוך בית הכנסת. ספר התורה - היסוד של עם ישראל - עלול להירטב ולהיגזק, אנחנו מוכרחים לעשות מעשה!" ר' דוד העלה בפני כולם את רעיון הקמת בית הכנסת וזכה לפרץ של צחוק מבטל. לימים היה מספר איך שכל בני הישוב הביטו עליו כתלוש מן הרעיון. אולם הסוף ידוע, ר' דוד פנה למהנדס מנתניה בשם רוניק וביקש ממנו להכין לו תוכנית לבית הכנסת עבור מאה איש, משם פנה אל ראש וועדת הבניה ושדללו להנפק במהירות האפשרית רשיון בניה, והתוצאה: לא רק שהרשיון כבר היה בידיו תוך חודש, אלא גם קיבל ממנו חמישים אחוזי הנחה על חומרי הבנייה. וכך כמו ידיו כשהוא מסתובב עם סוס ועגלה, דאג להביא את הבלוקים והרשתות והמלט לתוך המושבה. אה, יהודים של פעם.

כעבור שלושה חדשים נתכונן הבית ועמד על מכונו, כשחלונות צבעוניים ונאים מפארים אותו. ר' דוד הצליח להסב גם מזמי פרנסתו ולהשחיל מתוכו לצרכי הקדש וקדושה - בעזרת ההכנסות מן הלול הפרטי שלו, הצליח לשלם לכולם עד הפרטה האחרונה.

המוסד הבא בתור, היה בית יתומים. ממש, כמו בתי היתומים שהקימו מהרי"ל דיסקין והגאון מפונוביץ - ר' דוד רצה גם להיכלל באותו רשימה מפוארת. מתוך דמעות של התרגשות על הפרוייקט הבלתי יאומן שיצא מתחת ידיו ראה כבר את הפרוייקט הבא: בניין בן שלוש קומות, כשכל קומה תאכלס חדרים עבור יתומים, נצרכים ונוקטים.

הוא קיבל אישור בניה, פנה לקבלן נוסף והתחיל בעבודתו. וכשעשרת החדרים היו מוכנים הוא הסתובב בין המיטות ומדמיין לעצמו את הילדים שיאכלסו אותו. הוא היה עומד ודואג לכל הפרטים הקטנים, אפילו כיור לנטילת ידים, חדר לביגוד ושלוש כיתות לימוד. ואת אותם ילדים כה חיבב, הוא נתן להם הרגשה שהם כבנוי.

בתחילה הגיעו שני אחים יתומים, ואחר כך התחילו לזרום לכאן ילדים בגילאי 4-12. "לא חלמתי שהמקום יתמלא במהירות שכזאת. פתאום מצאתי את עצמי מחליף חובעים, עימד אבא וגם סבא, אח וגם רופא. ישנתי איתם, ניגבתי דמעות רבות שנגרו על הכריות מעיניים של ילדים קטנים אומללים. לקחתי אותם לרופא, דאגתי לכביסות שלהם, עזרתי להם בשיעורי בית" - היה ר' דוד מספר, ואת נהמת ליבו היה שח - "לעולם לא אשכח את הילד הקטן שהגיע לאחר שאביו נפטר ואמו התמוטטה, הוא זעק במשך לילות, אמא, אמא קחי אותי הביתה. ואני נגשתי אליו וחבקתי אותו, ואמרתי לו שאני אוהב אותך, ואני הבית שלך, ואדאג שאמא תבוא לבקר אותך. ובזמן שחבקתי אותו חשבתי על שפרלה שלי (הבת האבודה), מי חיבק אותה כשהיא חפשה את אמא או אבא? מי יצידה כשהלחתי במחלות ילדים? האם היא יודעת שהיא יהודיה? האם היא חיה? קיימת?"

בקרבת הפנימיה עמד בית קפה קטן. אנשים שלא זכו לטעום ממתקיות דרך התורה, היו מתאספים שם ללחך ולהתלוצץ. למרבה כאבו של ר' דוד, המקום פעל אף בשבתות. איש כר' דוד לא ירתע הוא הלך לשאול לעצתו של הסטייפלער וצ"ל והוא יעץ לו לרכוש את בית הקפה בכל מחיר שיושת עליו. רק כעבור שנה הסכים בעל הבית מכור לו את המקום. מה מאוד שמח כשהבית הגיע לרשותו. עוד זכות

שנרשמה לזכותו בינות לפעליו הכבירים בקדימה, שם גם נטע פתרון לדיוור לזוגות הצעירים ובנה שם דירוד לזוגות.

את בית הקפה היה מייעד לצורכי יהדות. בפסח היה עורך את ליל הסדר אותו קיים לגלמודים ועניים, הוא עצמו היה אופה ומבשל בעצמו, עומד עם הסיינים ומבשל בשרים משובחים ויקרים והיה מכין תבשילים ומנות. סבא דוד הוא המבשל הוא המלצר והוא המגיש בעין טובה ושמחה. וכך לאחר מכן במשך כל השבוע, "כל דיכפין ייתי וייכול. הרינו להודיע שארוחת צהרים תתקיים בין השעות אחת לשלוש, בגן טוני" - היו המודעות מריעים מלוח המודעות, ואנשים היו מגיעים, וסבא דוד עוד פעם עם המרץ והשמחה הידועה שלו, עם צייצית הצמה מכין ועורך ומנקה.

'סבא דוד'

"רק לב של סבא יכול לכך."

בספר "לב של סבא" שי"ל לזכרו, רוכזו מאות סיפורים ועדויות מכלי ראשון על פועליו של ר' דוד. וכזו ישנם סיפורים רבים שעדיין לא הגיעו אלי דפוס מאנשים שנהנו לשהות בצילו, וכה סיפר אחד ממכריו על הדרך בו נקשר אליו:

באחד הערבים שהייתי אצלו בתוך כך שהוא מקבל שיחת טלפון מחוץ לארץ, ואז הופתעתי לשמוע אותו פוסק: "לא לעשות ניתוח". סקרנתי הגואה הביאה אותי לחייג בחזרה לאותו מספר טלפון בכדי לברר את הסיפור, וכאן הופתעתי לשמוע ע"כ שהם צריכים לעבור ניתוח ל"ע, ואת שאלתם הם מפנים לר' דוד והוא גומר ואומר שלא לעשות את הניתוח. לקחתי מהלה את המספר טלפון וכעבור חודשיים התקשרתי שוב לאותה משפחה בחו"ל לשאול בשלומם, מה מאוד הופתעתי כשהלה סיפר שהוא התעקש שלא לעשות את הניתוח, וכאשר בבית החולים בדקו אותו שוב ראו איך שאת אט הולך ומשתפר המצב. כעבור זמן כשהתקשרו אליו שוב ושאלוהו לר' דוד איך ידע שלא צריך לעשות ניתוח, ענה בפשיטות: "מה שסיפרת שאתה צריך לעבור ניתוח ואמרתי לך שאינך צריך לעשות את הניתוח, מאוד נבהלתי, יצאתי החוצה ואמרתי:

רבנו של עולם, סבא דוד ענה לזה וזה שלא צריך לעשות את הניתוח, ואם על ידי דרכי יצא כשלוך מה גידוד עלי, לכן רבנו של עולם תעשה שההוא באמת לא יצטרך לעשות ניתוח". מיני אז התקשר אליו אותו אברך שגילה את אורו ולא פסק מלבוא ולבקרו.

הקפדתו במצוות היתה נר לרגליו תוך שימת לב לכל פרט ופרט. מכריו העידו עליו: "תמיד הייתי מגיע אצלו לסעודה שלישיית, הייתי מאוד נהנה איך שהיה מברך ברכת המזון, איך שהיה מקבל עליה לתורה, ראו עליו איך שהוא התלהב מזה, תמיד היה נראה כדוגמה, איך שהיה מברך מכל הלב, לעולם לא היה מתרגז או כועס על משהו. יש עד היום בבית

אבות אדם שאחרי שסבא דוד נפטר, היה צועק: איפה דוד, ראו שחסר מישהו, כי תמיד היה נגשים לבקש ברכה."

אף כשעלה לו הדבר בקושי רב כשכבד עליו להוציא את המיילים מהפה ולברך מ"מ לא היה מדלג על אות. "בשבת האחרונה לימי חייו ראינו איך שהוא מברך את כל הברכה מתחילתה ועד סופה, וזה היה בשבילנו רמז שהולך לקרות משהו" - העידו עליו עובדי בית האבות והוסיפו - "הדבר שיחד אותו היה אהבת ישראל שהיתה בקרבנו, כשהיה נכנס לאולם חדר אוכל בבית האבות ויזניץ, היה אומר בקול: "סבא דוד אוהב אתכם". הוא היה חי את כולם, עוזר לכולם."

מקורבו הרב יעקב כץ שיבלחט"א שהיה מסתופף רבות בצילו סיפר סיפורים הטבולים במוסרי השכל שעוד לא פורסמו: "ביום שבת לפני הפטירה שלו, הייתי אצלו עם הילדים, רציני לשמח את כל הסובבים ואותו, אח"כ התחלתי לשיר את השיר של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב חיבר, בשר האומר שאנו מתחלפים עם הקדוש ברוך הוא - אנחנו ניתן לו את החטאים שלנו והוא יתן לנו את בני חיי ומזוני. כשסיימתי את השיר, התרגש ר' דוד עד למאד וביקשנו לשיר שוב, כך פעמיים ושלוש. לבסוף ביקשתי שירעף מברכותיו על ילדי, כדרך שהייתי מבקש כל פעם שבאנו לבקר אותו. הפעם ראיתי בו שינוי, הוא לא בירך, אלא פשוט החל לאמר צוואה: "ילדים תראו ללמוד תורה, לעשות חסד, לכבד את ההורים, לעבוד על המדות". לאחר מכן הוא אכן בירך את כל אחד לפי מצבו, היה זה שבת מאוד מרגשת, ראו איך שהוא ידע והתכוון לפטירתו."

"ביום שני לפני פטירתו, בתנוכה, הגעתי לבקר - ממשיך ר' יעקב הי"ו - הוא הדליק נר אחד ובקשני שאמשיך להדליק את כל הנרות, שרנו זמירות יחד באווירה נפלאה, כי כל השנים היה בא אלי הביתה לארוחת בוקר, היינו אוכלים ומברכים ושרים ביחד, זה היה כשהיה במושב זקנים עצמאי. וכשהיה גר במהרש"ל הייתי מביא אליו פעם או פעמיים בשבוע אליו ארוחת צהרים מוכנה והוא היה מאוד נהנה, לפעמים הייתי מנקה ומסדר לו את הבית. אני נזכר שלפני שבתו הגיעה מחו"ל הוא סידר את הבית כאילו מלך הולך להגיע אליו הבית, הבאתי לו אז מצעים חדשים ושעון חדש בשביל הבת והוא מאוד שמח, גם פרחים הבאתי לי. גם כשהיה בבית אבות ויזניץ הבאתי לו לפני חג השבועות פרחים לבנים לכבוד שבועות, כשגולד לי בן אמר לי שאני יוסיף לו פרח."

הכל העידו שמחשבתו נתונה על כל בן אדם וכל מעייניו היו על צרכיו של כל יהודי באשר הוא. מנהגו היה תמיד כשבאו אליו תמיד היה מציע: אולי תאכל משהו, אולי תשתה משהו. גם הוא עצמו טיפל בוקנים, כאילו הוא הקים את הבית אבות... תמיד היה קורן מאושה גם כשהיו לו כאבים הוא ידע להסתיר זאת כאשר לאחרים היה מראה תמיד פנים שוחקות.

פעם אירע והיה נדמה לו שהוא הולך לעזוב את העולם, הוא קרא למכור ר' יעקב בדחיפות. הלה הגיע אליו בבהילות, ר' דוד אינו מתמהמה ומיד נותן לי רשימה עם אנשים שהוא חייב להם כסף, תוך שהוא מנמק ואומר כי אינו רוצה למות בלי שישלם לכולם. הוא ביקש שילך לאדם מסויים ויקח ממנו כסף בשביל לשלם את כל חובותיו. ממשיך ר' יעקב ומספר: "אמרתי לו: סבא דוד אל תגיד ככה, אתה עוד תחיה הרבה. ענה לי ר' דוד: אי אפשר לדעת, תמיד צריך להיות מוכן, אז שיהיה אצלך הרשימה כי אני לא רוצה שיהיה לי גרוש אחד חובות..."

תמיד עבד על עצמו, לא היה לו תמיד טוב בחיים, הוא היה למוד ביסודי גוף ויסורי נפש. כשהיה לבד בחדרו היה נאנק מכאבים אולם כשמישהו דפק בדלת, היה פושט צורה ולובש צורה, ולפתע היה פונה ואומר לשוהה עימו: בא ונסדר עד מהרה את החדר כדי להכניס אורח בהרגשה נעימה. המעבר מהכאב לאותו אדם היה מדמים, וכשהאורח היה

נכנס היה מפטיר: "נו תביא לו אוכל שתיה, לך לילדים, הם באו מדרך".

אוצר של ברכה

המוטיב המעניין באישיותו הנעלית היה שתמיד היה מברך את הבא מולו בנושא שהמתברך היה צריך. מקרוביו מספרים ע"כ שכשהיה נכנס אליו מאן דהו היה מפטיר מיידית, לאחד: "שיהא לך פרנסה בריווח, לשני: "שיהא לך שלום בית" ולשלישי: שיהא לך בריאות, וכך כהנה וכהנה. ר' דוד היה יודע לקלוט למטרה כמין חומר - הוא היה יודע 'לטווח' לכל אחד מה שצריך.

מעשיו הרבים הלה המה כרוכים יחדיו עם כספי הצדקה שהיה מקבץ. רי דוד היה מסתובב בבית הכנסת אציקוביץ ומתרים לטובת מוסדותיו שבקדימה. במתיקות יתירה ובחביבות היה מזומזם: "צדיק, תן צדקה זה יהיה טוב עבורך" ואנשים היו פותחים את כיסם כלבבם ונהנים להפקיד כספי הצדקה בידיו, תוך שר' דוד אינו חוסך מלברך כ"א בסבר פנים. פעם בשנה היה יושב על הרצפה ועושה חשבון על כל העובר וש' בכל בלטה היה שם את הכסף לפי החודשים, כל חודש בלטה, 12 בלטות וכך היה מחשב כל פרוטה שהיה אוסף היה ומחזיק חשבון, חשבון צדק בכספי צדקה.

אומר הישר רבי דוד: בפרשת וירא מסביר רש"י שהוציא הקב"ה חמה מנתיקה שלא להטריחו באורחים, כיוון שראהו מצטער זימן אליו שלושה מלאכים. ולכאורה מדוע היה צריך להיות מלאכים וכי אי אפשר להחליש חמה בכדי שיצאו האנשים. אלא, ענה ר' דוד, הקב"ה רצה להראות שכשהאדם נותן צדקה זה בגלל שהוא צריך לכתוב ועליו מוטלת עתה מצוות הצדקה. את המצוות נדרש לתקן ולא משנה מי מבקש את הכסף. מאמר נפלא.

צינורות מיוחדים שידע לסלול בהם מסילות מיוחדים בלבות של אנשים, היו לו לסבא דוד. היה לו צינור של אהבת ישראל, צינור של מדת החסד, צינור של טוב לב מיוחד, של עין טובה, הוא היה מרגיש את הלחץ של השני, את הכאבים של השני. היה לו צינור מיוחד לילדי ישראל, לאסוף אותם

ולקרבם לתורה וליראה, הן בקדימה מושבו, והן בכל מקום אליו הגיע. הוא ידע להציף מים רבים שלא יכלו לכבות את האהבה על הרבה לבבות והרבה נפשות בחיך הנעים שלו, בטוב לבו, בכל הצינורות הללו ידע הוא להעלות כל סובביו למעלה.

כך העידו עליו: "עוד זכור לי, שסבא דוד כל שבת היה לוקח את האנשים המבוגרים שלא היה להם היכן לאכול ושהיו בבית כנסת. מבוגרים - אפילו שסבא דוד עצמו היה מבוגר, הוא הרגיש עצמו תמיד צעיר את כוחותיו שינס כעול ימים, והיה מיסב עם לסעודת שבת בבית באופן קבוע. ואם דיברנו על הבית כנסת, סבא דוד היה מוסר את נפשו על הבית כנסת, אם לנקיון, לסידור, למניין, סבא דוד היה נלחם על המניין בבית הכנסת, לפעמים היה קושי במנין וסבא דוד עצמו היה יוצא לחפש מנין, היה לוקח אפילו חילונים ומקרב אותם. אנשים שלא היה בביתם פת לחם היה רודף אחריהם לתת אוכל להביא לביתם.

ואיך היו אצלו סעודות השבת - "חוויה שאי אפשר לתאר" מעידים אלו שהסתופפו בצילו. ראשית, מאור הפנים שלו, השמחה שלו, זה היה מעל לכל. לפני כל מאכל שהיה אוכל מנהגו היה להקדים: "לכבוד שבת קודש" היו לו זמירות ושרים מיוחדים שמאוד היה מחבבם. אדון עולם, או הכל יודוך, ובאיזה מרץ ושמחה. הבית היה זוהר עם סבא דוד.

ומכיון שזה היה דרכו של ר' דוד, היכן היה ה"קנאה התאווה והכבוד" של ר' דוד, הרי לא "נשאר" מקום לדברים השטותיים האלו, כל המקומות שהיו לו בלב היו מלאים באהבה ל"טוב", אהבה להקב"ה, אהבה לתורה ואהבה ליידישע קינדער, ואם היה מקום פנוי גם זה התמלא מיד עם עוד אהבה.

בעיר התורה והחסידות

בשנת תשל"ז קנה בעצתו של הגאון הגדול רבי חיים גריינמן זצ"ל דירה ברחוב מהרש"ל בבני ברק. את הדירה נתן לשיבת 'מרכה תורה' ליוצאי חו"ל, למסור בה שיעורי תורה ולעצמו השאיר פינה קטנה לישון כשייכח לאסוף כספים להחזיק את המוסדות במושב 'קדימה' בנוסף לכך, החזיק בבני

ברק כולל ערב ודאג להחזקתו במסירות נפש עד סוף ימיו. כיום דירתו היא חלק מבית הכנסת שטפנשט.

בסוף ימיו ששה בבית האבות ויז'ניץ ואף שם לא פסק מפעילותו הנמרצת. שם היו רבים אהבים לבקר והוא היה מארח כל אחד כאילו היה האורח הראשון מעולם. לא היה אירוע בבית אבות שסבא דוד לא קיבל לנאום, וכמו שלא היה אירוע כך לא היה פעם אחד שסבא דוד לא אמר תודה, אם למנהל, או לצוות. הוא לא פספס אף אדם מהצוות שהוא לא אמר לו תודה רבה, לא היה מצב שלא הודה למי שעזר וטיפל בו, אם זה באמירת תודה כשזה היה מתבטא בתודה, או בעזרה, או ברכות ומתפלל עליו, זהו הגדרתו של יהודי זן רעיון.

מחזות מרגשים היו נראים בבית האבות, ובפרט בשנים האחרונות. רבים מאוד היו באים לבקש ממנו ברכות במשך כל שעות היממה, גם באישון ליל היו אנשים ומתגנבים אליו לחדר לבקש ברכות אפילו "היינו רואים זאת איך שהיו אנשים מתחכים בחוץ אומרים תהלים, ממש כמו כניסה לאדמו"ר - העידו עליו אנשי צוות בית האבות - אנשים ניגשו אליו בדחילו ורחימו ממש ביראת הכבוד, אי אפשר לתאר זאת. כולם יצאו משם בחיך ובסיפוק, כל אחד יצא ממנו בחיך ובשמחה כמו שבא על מבוקשו".

ביום ראשון ז' בטבת תשס"ח, השיב ר' דוד את נשמתו הטהורה ליוצרה. השמועה על פטירתו עשתה לה כנפיים. בלב קרוע ומורתח נפרדו ממנו המוני אוהביו ומקוריו ומעריציו. קהל גדול ליווה אותו למנוחות אל בית העלמין במושב 'קדימה'. קהל גדול של אבלים, שנותרו מיתומים וכואבים - ללא סבא.

ביריעה קצרה זו ניתן להעלות רק מזעיר מקורותיו של יהודי זן זה. עוד רבות סופר ונכתב עליו ועל דמותו, יש עוד הרבה מה להשלים על פרקי חייו. ביריעה זו נסינו לדלות 'מדגם' מתוך ים של מעשים - הנותנים ביטוי ומלמדים מוסר השכל, ויהא זה לעילוי נשמתו.

התודות והברכות מוענקות בזה להרב יעקב כץ הי"ו מב"ב, ולהרב משה קיסר מגבעת שמואל, על הסייע בפרטים ובתולדות. חן חן.

[מאמרו של מ. הלוי הורוביץ ב'עולם החסידות' טבת תשס"ט]

המשך מעמוד 3

ש"א"א התסתיים, ולכן מסתבר שאת הכסף נתן יוסף לבנימין בצנעא ובנימין הטמינו בכיסו ואחיו לא ראוהו כלל ולא היה בזה שום קנאה. ולכן שואלת הגמרא רק על החליפות. וסיים ה"בית ישראל" אבי נהנה מאוד ואמר: תירוץ יפה משלי, ניכרים דברי אמת.

(כמוצא שלל רב)

שתירץ שאולי הכסף שנתן יוסף לבנימין היה "דרשה גישאנק" דהיינו מתנת חתונה, שהרי יוסף לא היה בחתונת בנימין, מה שאין כך בחתונת שאר האחים, (כדאיתא: "מופים וחופים" אני לא ראיתי חופתו וכו', ומסתבר שלכל חתונה נתן מתנה כמקובל, וכעת השלים את מה שלא נתן לבנימין בחתונתו... וכך תירץ ה"אמרי אמת" ואמר לו בנו ה"בית ישראל" שאפשר ליישב באופן נוסף: כסף ניתן להטמין בכיס, כך שאף אחד לא ירא ולא יקנא, מה שאין כן חליפות שמלות

מאות כסף, ולא נתן כמו כן לאחיו, ואם כן שוב יש להקשות "אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו"? כך הקשה המהרש"א שם, בד"ה רמז) ותירץ שאין קנאה אלא בבגדים - שהעולם יחשבו שהוא מראה להם שנאה על מכירתו בבגדים, שהוא דוגמת המכירה בכתונת פסים, אולם לגבי הכסף הרי היה לבנימין יתרון על שאר האחים שהיה אחיו גם מן האם, ועוד תירץ הרה"ק ה"בית ישראל" מגור שני תירוצים נוספים, א. בשם אבי ה"אמרי אמת"

המשך מעמוד 4

מאהבה (סי' קע"ח) ומנחת אלעזר (ג, ל"ג) וע"ג גם בתורת קנאות ומנחת חריבה ותפא"צ (בסוטה שם) ובית אפרים. וכ"כ בערוה"ש (סעיף מ"ד), [וע"ג גם בגלה"ש (מכות י"ב). שצ"ן לדרשות הראנ"ח ש' שכבוד זקינו אינו חמור ככבוד האב], ולפי"ז ביארו הגמ' שם דר' יעקב היה אנוס קצת מלכבה, ויתכן אף דעסק בתורה באותה שעה, וע"ג בס' 'יושר הורי' הנ"ל שביאר עוד תירוץ זה.

ובביאור החילוק בין אבי אביו לאביו אמו לענין כיבוד, מציינו כמה אופנים, ונוכחים בקצרה ממש. בכלי חמדה (בפרשתנו) וכן בשו"ת דברי יציב (י"ד קכ"ח) כ' ע"פ מש"כ הכס"מ הביאו הש"ך (י"ד רמ"ה) לצדד דאבי אמו אינו חייב ללמדו תורה, ולפי"ז להטעם שהביא הב"ח לחיוב כבוד זקינו משום שחייב ללמדו תורה, זה ל"ש באבי אמו. עוד טעם כ' הכלי חמדה כיון דהבת עצמה פטורה מכיבוד אביה בעודה נשואה, אכן זה רק כשאין סיפק בידה וי"ל, [וע"ג עוד פרדס יוסף]. ויש להאריך עוד הרבה בענין זה, וע"ג גם בס' אשר ליהודה ובאר צבי ודודי נתן עה"ת שהאריכו בזה בטווח".

בכבוד אבי אביו כ' גם היד אברהם על הש"ע ע"ש מש"כ לתרץ בזה, אלא דהוא ציין מקורו מס' לית חן, והנה אמנם מהעתקת דבריו בתשו"ר רע"ק א' (סס"ח) ניתן להבין כמשמעות זה, אך באמת בלית חן גופיה מבואר שכל דבריו לא נאמרו אלא לחלק קדום מיתת אביו חייב בכבוד אבי אביו יותר מכבוד אביו, משא"כ לאחר מיתת אביו, אבל לעולם גם לאחר מיתת אביו חייב בכבוד אביו, אמנם בדברי שאר אחרונים מבואר שלא נקטו חילוק זה וגם בסתימת הרמ"א להלכה הכי משמע.

עוד בגרדי נכוד זקינו

עוד יישוב מציינו על הגמ' בסוטה הנ"ל, והוא דיש חילוק בין חיוב כבוד אביו לכבוד אביו. והוא עפ"ד רש"י בסוטה שם ש"כ: בר ברתן אנא, ואין עלי לכבודי כבן עכ"ל. ודקדק בשבות יעקב (ח"ב י"ד צ"ד) מדברי רש"י דבאמת רמיא עליה כבוד זקינו אך לא כבן. וכן דייק בשו"ת חת"ס (י"ד שמ"ה) וכן בשו"ת תשובה

שיש בהם תועלת למת, ולא כל דבר שהוא רצון אביו. ויש בזה אריכות, ע"י בתור"י הזקן ובפ"י (בקידושין שם) ובס' חסידיים (תקע"א) ובנוב"י (תנינא אה"ע מ"ה) ובשנת הגרע"ק א' (סס"ח) ואכמ"ל.

ובענין נדון זה אם חיוב זקינו הוא חיוב ישיר כלפיו, או שהוא רק משום חיוב כבוד אביו יש להאריך, רק ציין בזה דבר שנוגע גם לנדוד"ד בדין אבי אמו, דהנה הב"ח כ' דהמקור לחיוב זקינו הוא משום דהוא ג"כ נקרא אב [ואי"כ הוא בכלל כבד את אביו], וכדכתיב 'אני ה' אלקי אברהם אביו', וכן כתיב 'אשר התהלכו אבותי לפני', [ויש להוסיף שהרי אנו אומרים 'אשר נשבע ה' לאבותינו והכונה לאבות אבותינו], ובס' הנפלא 'יושר הורי' על הל' כיבוד או"א (מהגר"י הכהן רפפורט שליט"א), הביא בזה קרא: 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתי', ופרש"י שם דקאי על אבי אמו, וא"כ מבואר דאף הם נקראים אבות, שו"ר כן בגבול"א (יומא ס"ז), ולפי"ז נקרא לן דחייב גם בכבוד אבי אמו.

וכעיקר מש"כ הגרש"ק דלאחר מיתת אביו אינו חייב